

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886.   Andra Kammaren.   N:o 31.

Tisdagen den 30 Mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokoll för den 23 innevarande Mars.

§ 2.

Till Kammaren hade inkommit ett så lydande sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Sven Andersson i Plöninge insjuknat i *rheumatism* och för den skull tills vidare måste hålla sig på sina rum, intygar:

Stockholm den 27 Mars 1886.

M. Wikstrand.
Prakt. läkare.

§ 3.

Föredrogos men blefvo å nyo bordlagda:

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 10,

Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 46 och 47; samt

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 9 (i Samlingen N:o 19).

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets Memorial N:o 39, med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under Fjerde hufvudtiteln.

Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 48, i anledning af väckt motion om tillägg till förordningen angående sparbanker den 1 Oktober 1875;

Andra Kammarens Prot. 1886. N:o 31.

N:o 49, i anledning af väckt motion om stadgande angående behandling af ärenden, som angå endast byar eller mindre samhälligheter å landet;

N:o 50, i anledning af väckt motion med förslag till stadgande i fråga om skyldigheten att uppfostra oäkta barn.

Dessa nu första gången bordlagda ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Onsdagen den 31 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 innevarande Mars.

§ 2.

Herr Talmannen tillkännagaf att, enligt öfverenskommelse, som i hållet talmanssammanträde blifvit träffad, gemensamma omröstningar komme att anställas Lördagen den 10 instundande April.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets Memorial N:o 39; samt

Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 48, 49 och 50.

§ 4.

Om ändring af § 33 Riksdagsordningen. 3, i förekom till behandling Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 3, i anledning af motion om ändring af § 33 Riksdagsordningen.

Uti en från Andra Kammaren till Utskottet öfverlemnad motion, N:o 187, hade Herr *E. J. Ekman* föreslagit, att Riksdagen ville för

sin del besluta, »att, med ändring af § 33 i Riksdagsordningen, hela det stycket måtte utgå, som börjar med orden: »Talman och vice talman aflägga inför Konungen följande ed»: — — —, och slutar med de orden: »Så sant mig Gud hjelpe till lif och sjä!»; samt att, med uteslutande af de sista orden i derpå följande stycke, detta måtte få följande lydelse: »Då i något af de fall, som i 91, 93 och 94 §§ Regeringsformen omförmälas, Riksdagen på de i samma grundlags 95 § nämnde vederbörandes kallelse sammanträder, eger hvardera Kammaren att inom sig välja talman och vice talman»; och hade Utskottet med anledning af denna motion hemställt, att Riksdagen, med bifall till Herr Ekmans motion, ville antaga att hvila till grundlagsenlig behandling följande förslag till förändrad lydelse af

Om ändring af § 33 Riksdagsordningen.
(Forts.)

Riksdagsordningen.

§ 33.

(Nuvarande lydelse:)

»Så snart fullmagterna undergått den i mom. 1 af näst föregående § föreskrifna granskning samt berättelse om förloppet dervid blifvit af chefen för Justitiedepartementet, eller den i hans ställe förordnad är, meddelad Kamrarna, hvar i hvad dess ledamöter angår, begäre hvardera Kammaren ofördröjligen hos Konungen, medelst deputation, talman och vice talman, dem Konungen då för hvardera Kammaren, bland dess ledamöter, utnämner.

Talman och vice talman aflägga inför Konungen följande ed: »Jag N. N., utnämnd och förordnad att vid denna riksdag vara talman (vice talman) i Första (Andra) Kammaren, lofvar och svär, vid Gud och Hans heliga evangelium, att jag vill och skall med all min förmåga upprätthålla och försvara konungamagten och Riksdagens rättigheter, i öfverensstämmelse med rikets Regeringsform. Jag skall ock ställa mig till ovilkorlig efterlefnad rikets öfriga grundlagar. Detta allt lofvar jag att troget hålla, så sant mig Gud hjelpe till lif och sjä.»

(Föreslagen lydelse:)

»Så snart fullmagterna undergått den i mom. 1 af näst föregående § föreskrifna granskning samt berättelse om förloppet dervid blifvit af chefen för Justitiedepartementet, eller den i hans ställe förordnad är, meddelad Kamrarna, hvar i hvad dess ledamöter angår, begäre hvardera Kammaren ofördröjligen hos Konungen, medelst deputation, talman och vice talman, dem Konungen då för hvardera Kammaren, bland dess ledamöter, utnämner.

Om ändring
af § 33
Riksdags-
ordningen.

(Forts.)

(Nuvarande lydelse:)

Då i något af de fall, som i 91, 93 och 94 §§ Regeringsformen omförmälas, Riksdagen på de i samma grundlags 95 § nämnde vederbörandes kallelse sammanträder, eger hvardera Kammaren att, inom sig, välja talman och vice talman, *hvilka inför Kammar-
ren aflägga den föreskrifna eden.*

Innan talmän äro förordnade eller valde, efter ty ofvan sägs, föres i hvardera Kammarne ordet af den derstädes närvarande ledamot, som de flesta riksdagar be- vistat, och der två eller flera le- damöter i lika många riksdagar deltagit, den af dem, som är till lefnadsåren äldst.»

(Föreslagen lydelse:)

Då i något af de fall, som i 91, 93 och 94 §§ Regeringsformen omförmälas, Riksdagen på de i samma grundlags 95 § nämnde vederbörandes kallelse sammanträder, eger hvardera Kammaren att, inom sig, välja talman och vice talman.

Innan talmän äro förordnade eller valde, efter ty ofvan sägs, föres i hvardera Kammarne ordet af den derstädes närvarande leda- mot, som de flesta riksdagar be- vistat, och, der två eller flere le- damöter i lika många riksdagar deltagit, den af dem, som är till lefnadsåren äldst.»

Efter uppläsande af detta förslag yttrade:

Herr Sjöberg i Stockholm: Jag skall tillåta mig, Herr Tal- man, att uppehålla afgörandet af detta kanske mindre viktiga ärende ett ögonblick genom att framhålla en och annan betänklighet mot antagandet af Utskottets förslag.

I alla händelser, mine herrar, måste man väl medgifva, att den ifrågasatta förändringen icke är af den beskaffenhet, som förutsättes i 38 § 1 mom. Riksdagsordningen. Den kan otvifvelaktigt icke, huru man än betraktar saken, anses vara högst nödig eller högst nyttig. Emellertid vill jag genast i början säga, att jag icke har något emot talmanssedens afskaffande. Men då Utskottet inlåtit sig på denna fråga, synes det mig, att Utskottet också lämpligen bort taga i öfvervägande, om icke en annan del af här ifrågavarande § 33 i Riksdagsordningen bort undergå någon förändring, nemligen i afseende å det stadgande, som i själfva verket torde vara vida mera viktigt och på grund hvaraf det åligger Kammarne att hos Konungen begära talmän och vice talmän. Nu måste det väl medgifvas, att, om detta stadgande skall stå kvar, själfva den högtidliga akt, hvarigenom de särskilda deputationerna från Riksdagens Kamrar hos Konungen framställa sin underdåniga begäran, blifver så att säga litet futtig. Denna akt afslutas ju ganska högtidligt med en annan högtidlighet, nemligen edens afläggande inför Konungen.

Som sagdt, skall en ändring ske härutinnan, synes det mig böra gå ut derpå, att i grundlagen också bestämmes, att Konungen, utan föregående framställning från Kamrarnes sida, må utse talmän och vice talmän. Jag erkänner villigt, att, då Kammarne hittills haft den lyckan att under en längre följd af riksdagar få behålla samma tal- män, det förefaller något besynnerligt, att dessa samma herrar skola år efter år upprepa denna ed, och ur den synpunkten är bortta-

gandet af föreskriften härom berättigad. Men jag skulle gerna vilja höra, om icke Utskottet under sina öfverläggningar i detta ämne äfven kommit på den tanke, som jag nu tillåtit mig framställa, afseende en mera grundlig förändring af den ifrågavarande paragrafen i dess helhet.

Om ändring af § 33 Riksdagsordningen.
(Forts.)

Jag skall emellertid icke nu göra något yrkande. För den händelse jag icke vinner något understöd, kan det dessutom vara temligen likgiltigt, om förslaget i fråga kommer att hvila till ytterligare grundlagsenlig behandling eller icke; men jag föreställer mig, att det nu af mig framställda kunde vara värdt någon uppmärksamhet.

Herr P. A. Siljeström: Vid Utskottets öfverläggningar om denna fråga förekom verkligen äfven det, som af den föregående talaren nyss omnämndes, eller huruvida det icke vore tjenligt att äfven vidröra den bestämmelse i 33 § Riksdagsordningen, hvarom han talade, och att bortaga hela den der proceduren att hos Konungen begära talmän och vice talmän. Emellertid ansåg Utskottet, att det icke borde utsträcka sitt åtgörande längre än hvar till det hade direkt anledning genom den väckta motionen och genom den tidsströmning, som gjort sig gällande här i Kamrarne mot allt hvad eder heter, och således stannade Utskottet vid att blott föreslå talmansedens afskaffande.

Den föregående talaren har mycket riktigt anmärkt, hvad som också låg klart och tydligt för Utskottet, eller att, då man haft den lyckan att under flera successiva år hafva samma talmän, det förefaller nästan narraktigt att de personer, som sålunda år efter år åtnjuta Konungens förtroende, ändock skola hvarje år aflägga samma ed.

Hvad åter sjelfva begärandet af talmän beträffar, så får jag säga, att jag för min del — jag talar i det fallet icke å Utskottets vägnar, utan endast å mina egna — hyser någon betänklighet vid att förorda afskaffandet af detta begärande af talmän. Jag ser nemligen deri icke blott en ceremoni, utan något mera. Jag ser deri äfven ett uttalande, åtminstone ett doldt uttalande, att Riksdagen, då den genom sina deputerade infinner sig hos Konungen för att begära talmän, tillika så att säga räknar på att Konungen skall utnämna sådana talmän, som Kamrarne önska och gilla. Det ligger i denna ceremoni någonting verkligt konstitutionellt, som säger mera än sjelfva ceremonien tyckes antyda, och det att deputerade från Kamrarne infinna sig hos Konungen i sådant ärende innebär väl ändock att, fastän Konungen till talmän nämner hvilka personer han behagar, Kamrarne dock våga hoppas och räkna på att Konungen inför dessa deputerade icke skall nämna ett nanu, som vore dem och Kamrarne misshagligt. Då emellertid denna fråga icke direkt förelåg för Utskottets afgörande, så ville det icke vidröra densamma, utan inskränkte sig helt enkelt till att föreslå talmansedens afskaffande på samma sätt som skett i fråga om många andra eder.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad; hvarefter Kammarén biföll Utskottets hemställan.

§ 5.

Om ändring af § 54 Regeringsformen. Till handläggning företogs vidare Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 4, angående ändring af § 55 Regeringsformen.

I detta utlåtande hade Utskottet framlagt nedanintagna förslag till ändrad lydelse af berörda grundlagsparagraf, med hemställan att Riksdagen måtte antaga samma förslag till hvilande i grundlagsenlig ordning:

§ 54.

(Nuvarande lydelse:)

Äskar Konungen af Riksdagen särskilde deputerade, att med Honom öfverlägga om ärenden, dem Han pröfvar böra hemliga hållas, utväljas desse deputerade af Kammarne; dock ege desse deputerade icke magt att fatta beslut, utan endast att till Konungen afgifva yttranden öfver de mål, Konungen dem meddelar. *De deputerade aflägge tysthetsed, der Konungen så fordrar.*

(Föreslagen lydelse:)

Äskar Konungen af Riksdagen särskilde deputerade, att med Honom öfverlägga om ärenden, dem Han pröfvar böra hemliga hållas, utväljas desse deputerade af Kammarne; dock ege desse deputerade icke magt att fatta beslut, utan endast att till Konungen afgifva yttranden öfver de mål, Konungen dem meddelar.

Sedan detta förslag blifvit föredraget, anförde

Herr Sjöberg i Stockholm: Emot antagandet af Utskottets förslag till förändring af denna grundlagsparagraf har jag en mera grundad betänklighet, än den jag framstälde beträffande det nyss afhandlade förslaget. Först och främst kan man icke, särskildt med anledning af hvad Utskottets ärade vice ordförande nyss yttrade, här vid lag säga, att Utskottet haft någon bestämd anledning att föreslå en ändring, emedan någon motion i den rigtningen icke föreläggat. Vidare vill jag anmärka, att den i denna paragraf afsedda eden icke är obligatorisk, utan skall afläggas endast för det fall att Konungen så fordrar. Nu uttalar visserligen grundlagen tydligt en sådan mening, att ärenden, som förekomma emellan de i paragrafen angifne deputerade och Konungen, skola vara hemliga, och denna grundlagsparagraf ersätter också den motsvarande paragrafen i 1810 års Riksdagsordning, der detta Särskilda Utskott kallades »det hemliga utskottet;» men jag föreställer mig, att här vid lag är det icke alldeles oviktigt att vederbörande verkligen bindas af en ed. Litet hvar af oss, mine herrar, torde hafva lefvat tillräckligt länge för att hafva kommit under fund med, att det icke endast är representanter för det täcka könet, som hafva mycket svårt att bevara andras hem-

ligheter och förtroenden. Det kan således onekligen, med all respekt för Kamrarnes förmåga att till denna deputation utse de lämpligaste subjekt, låta tänka sig, att begäret att meddela något intressant, naturligtvis under affördran af tysthetslöfte utaf den åt hvilken hemligheten anförtros, så småningom leder dertill, att saker komma ut i det allmänna, som otvifvelaktigt icke böra göra det. Meningen är ju tydlig och klar, att nemligen Konungen endast i utomordentliga fall lärer sammankalla en så beskaffad deputation eller ett hemligt utskott, rörande frågor af den största vikt för staten, och under sådana förhållanden må det väl icke anses vara orimligt begärddt, att Konungen bibehålles vid den rättighet, hvilken han nu i detta fall har, nemligen att affordra tysthetsed.

*Om ändring
af § 54
Regerings-
formen.
(Forts)*

Skall åter eden afskaffas, synes det mig vara nödvändigt att i grundlagen intoges den uttryckliga förklaring, att desse deputerade på heder och tro förbinda sig att hålla hemliga de ärenden, hvilka deputationen med Konungen afhandlar. Jag vågar påstå, att herrar ledamöter af Konstitutions-Utskottet icke skola finna en sådan framställning vara alldeles obefogad. Jag anser emellertid, att denna grundlagsparagraf, i ännu högre grad än den, om hvilken jag nyss yttrade mig, icke är af den beskaffenhet, att en ändring uti densamma kan anses vara högst nödig eller nyttig.

Det synes mig således, att jag i alla händelser skulle kunna påräkna understöd af Kamraren, då jag framställer begäran om återremiss till Utskottet af det nu föredragna utlåtandet i det syfte, som jag nu antydt.

Herr P. A. Siljeström: Jag vill gifva den föregående talaren rätt deri, att den föreslagna ändringen icke kan anses högst nödig eller nyttig. Det låg dock nära till hands för Utskottet att, då fråga var om afskaffande af vissa eder, som förekomma i grundlagen, äfven söka upp andra grundlagsställen, der sådana eder förefunnos, och hvilka möjligen på samma gång kunde föreslås till afskaffande, helst som, hvilket jag äfven tagit mig friheten nämna, opinionen emot edgångar i allmänhet syntes vara ganska stark inom båda Kamrarne.

Hvad denna paragraf särskildt beträffar, vill jag fästa uppmärksamheten på den sista punkten i densamma. Det heter nemligen: »de deputerade afläggje tysthetsed, der Konungen så fordrar.» Det är dessa ord som, enligt Utskottets förslag, skulle utgå. Man kan icke annat än förundra sig öfver stiliseringen af denna föreskrift, då det talas om tysthetseder, som skola afläggas, »der Konungen så fordrar». En sådan fakultativ fordran af tysthetsed å Konungens sida är onekligen mycket besynnerlig. Antingen anser Konungen dessa hemliga ärenden sådana, att de icke behöfva hållas hemliga, och begär på den grund icke någon tysthetsed af de deputerade, eller också misstror han de deputerade och äskar ed af den. Skall en edgångsbestämmelse finnas, så bör den väl vara obligatorisk vid alla tillfällen. Nu förestälde sig Utskottet, att om Konungen af Riksdagen äskar förtroendemän för att med Honom öfverlägga om ärenden, som skola hemliga hållas, så skall det väl svårligen falla Riksdagens

Om ändring af § 54 Regeringsformen.
(Forts.)

Kamrar in att härtill utse personer, som icke uppfatta hela betydelsen af ett sådant uppdrag. Göra de detta, är all edgång öfverflödig; göra de det deremot icke, så lærer ingenting vinnas genom en edgång. Att det skall åläggas de deputerade en särskild försäkran att hålla hemligt hvad som förekommer, deremot har jag, för min del, ingenting att invända, då det gör hvarken till eller från; men då dessa personer tillkallas uttryckligen för att afhandla ärenden, som böra hemlighållas, så kan jag icke inse att det i grundlagen behöfves någon uttrycklig föreskrift, som ålägger dem att hålla hemligt hvad som afhandlas.

Saken må vara mer eller mindre vigtig, men då jag tror att Utskottet icke saknat skäl för sin framställning, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Rydin: Jag ber för min del få instämma i Herr Sjöbergs yrkande. Jag anser nemligen af vigt, att uppmärksamheten på något sätt fästes vid och det inskärpes, att ifrågavarande personer äro bundna vid tysthet i afseende på de ärenden, som kunna komma att af dem behandlas. Det heter: »äskar Konungen af Riksdagen särskilde deputerade, att med Honom öfverlägga om ärenden, dem *Han* pröfvar böra hemliga hållas» etc. Jag tror icke att med dessa ord, är tillräckligt klart uttaladt, att de, som äro ledamöter i detta Utskott, skola i följd deraf anse sig vara förpligtade att hålla hemligt allt hvad Konungen anser vara af sådan beskaffenhet. Ej heller kunna de anses vara förpligtade att hålla hemligt allt, hvad som Konungen ej medgifver dem att yppa. Sådana frågor som den t. ex. om hvem som utses till sekreterare i detta Utskott, i ärenden som icke heller behöfva hållas hemliga, såsom officiella dokument eller ärenden, om hvilka man kan få kännedom i vederbörande verk, kunna ej anses hemliga, och då sålunda ej allt behöfver hållas hemligt, kommer man derhän, att det blir subjektivismen eller den enskilda meningen, som afgör huruvida ärendet bör hemlighållas eller icke, och sedan berättar man saken. Med det sätt, hvarpå denna § nu är redigerad, då deri säges, att Konungen och desse deputerade skola hålla ärendet hemligt, samt att de deputerade skola aflägga tysthetsed, der Konungen så fordrar, är det sålunda klart, att de deputerade hafva reda på hvad de få omtala och hvad som bör hemlighållas. Men om denna bestämmelse, såsom föreslagits, tages bort, hafva de deputerade ingen sådan visshet, och därför tror jag den bestämmelsen vore bäst, att då Konungen begär att ärendena på heder och tro icke skola yppas, bör tillfälle till sådan försäkran gifvas. Det kan nemligen förekomma ett ärende af den beskaffenhet, att fäderneslandets väl eller ve beror derpå att detsamma icke yppas, och under sådana förhållanden är det af största vigt, att denna § är så stilerad, att ett tysthetslöfte förpligtar personerna i fråga att icke yppa ärendet.

På grund häraf yrkar äfven jag återremiss af utlåtandet.

Herr P. A. Siljeström: Jag tillåter mig göra en liten erinran mot hvad den siste talaren yttrade. Jag föreställer mig, i olikhet

mot honom, att vid sådana sammanträden näppeligen föres nå- *Om ändring*
got protokoll. Men om förhållandet är annorlunda, hvilket den *af § 54*
ärade talaren bör veta bättre än jag, så att desse deputerade verk- *Regerings-*
ligen böra tillkalla sekreterare, då förfaller ock hela betydelsen af *formen.*
stadgandet i denna §; efter ingen föreskrift finnes angående tyst-
hetsed för sekreteraren, som åtminstone icke kan anses bunden af
den ed de deputerade aflägga. *(Forts.)*

Herr Rydin: Med afseende på hvad den siste talaren nämnde om detta Utskotts sekreterare, vill jag endast erinra derom, att han af sin embetsed eller försäkran är förbunden att hålla hemligt hvad som hemlighållas bör, enär sekreteraren alltid är medlem af kabinettet.

Herr Lasse Jönsson: Jag tror icke man kan vara så säker på, att denne sekreterare alltid är embetsman. Det kan vara hvilken person som helst, och denne har måhända icke aflagt embetsed.

Jag är för öfrigt förekommen af vice ordföranden i Konstitutions-Utskottet. Talaren från Upsala sade i sitt första anförande, att den som, sedan han aflagt denna ed, yppade något sådant från detta Utskott, som borde fördöljas, kunde icke anses som hederlig karl. Jag vågar säga, att den, som yppar något sådant, äfven om han icke aflagt eden, kan icke heller anses för hederlig karl, enär han ju har Konungens och Riksdagens förtroende; och det bör sålunda icke hafva ringaste inverkan, om han aflagt ed eller icke.

Då det föreliggande förslaget blifvit noga pröfvadt inom Utskottet, och den föreslagna ändringen befunnits af behovet påkallad, är det med fullaste öfvertygelse jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Nyström: Då det onekligen kan gifvas fall då någon garanti må anses nödvändig, äfven om man borttager den form för garanti, som ligger i edgången, vill jag för min del med så mycket större glädje, som jag derigenom får tillfälle visa, att jag, ehuru fiende till alla eder, dock icke är emot laglig försäkran i edgångs ställe, instämma i Herr Sjöbergs yrkande om återremiss, i syfte att i paragrafen insättes en bestämmelse om någon försäkran, som kunde ersätta den nu föreskrifna edgången.

Häruti förenade sig Herr Friherre *Stackelberg*.

Herr Ekman yttrade: Jag ber endast få upplysa, att Första Kam-maren redan bifallit Utskottets förslag, hvarför en återremiss icke tjenar något till. Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

Herr Sjöberg i Stockholm: Jag förvånar mig öfver, att den talare, som nyss hade ordet, icke kunde finna någon anledning till återremiss. Jag tillåter mig ytterligare uttala min förvåning öfver, att icke det intresse, som han visat för alla eders borttagande, skulle

Om ändring af § 54 Regeringsformen.
(Forts.)

mana honom att gå in på en så lindrig ändring, som den jag ifrågasatt. I denna fråga är icke någon motion väckt af honom, och sålunda berörer den icke den stora reform, hvilken han synes vilja genomföra. Jag hörde, att Utskottets vice ordförande framhöll, hurusom man icke kunde föreställa sig, att icke Kamrarne hvar för sig skulle utse sådana ledamöter, som uppskattade värdet af att vara insatta i detta Utskott, och således icke missbrukade förtroendet. Man kan dock tänka sig, att ledamöter, för öfrigt mycket respektabla män, kunna hafva en viss benägenhet eller oförmåga att icke hemlighålla en sak, som borde vara hemlig. Är det då för mycket begärdt att, då man i förevarande fall vill afskaffa eden, man sätter i edens ställe något annat, som innebure en motsvarande förpligtelse för dem, hvilka undfått förtroendet att med Konungen öfverlägga om viktiga ärenden. Jag föreställer mig vidare, att, om man vill främja denna eds borttagande, man icke bör begära för mycket. Jag tror mig också kunna antaga, att, om Utskottets förslag skulle blifva i grundlagsenlig ordning af Riksdagen godkändt, regeringen skall finna stora betänkligheter vid att fastställa detsamma. Derfor synes mig, som om min framställning om återremiss skulle vara lämplig.

Herr *Hammarberg* instämde med Herr *Sjöberg*.

Herr *Ahlström*: Jag åsyftade visserligen endast att instämma med Herr *Sjöberg*, men då jag fått ordet och numera erfarit att förslaget redan är antaget af Första Kammaren, samt en återremiss således icke tjenar till något, finner jag mig i stället befogad yrka rent afslag å Utskottets hemställan.

I detta yrkande instämde Herr *Boström*.

Herr *Magnus Jonsson*: Äfven jag skall förena mig med dem, som uttalat sig för att en grundlagsförändring i ifrågavarande syfte hvarken vore nyttig eller nödig, och förslaget följaktligen icke heller af den vikt att det bör antagas till grundlagsenlig behandling. Jag hemställer således, att Kammaren ville afslå den ifrågasatta förändringen; jag tror, som sagdt, att den icke skulle vara till landets sannskyldiga gagn och nytta.

Herr *Sam. Johnson*: Jag kan visserligen erkänna, att förslaget icke alldeles är af behovet påkalladt, men jag kan icke heller inse, hvad skada man skulle åstadkomma genom att antaga det; jag för min del är öfvertygad om att Kamrarne, om Kongl. Maj:t skulle begära en sådan deputation, skulle dertill utse fullt hederliga män, som kunna hemlighålla hvad som bör hemlighållas, äfven om den nu föreskrifna eden borttoges. Då jag icke kan finna att det kan vara någon våda i att tillstyrka förslaget sådant det föreligger, yrkar jag förty bifall till detsamma.

Herr Nyqvist: När Herr Sjöberg första gången hade ordet kände jag mig mycket angenämt berörd af hans yttranden. Då Herr Nyström derefter haft ordet, fann jemväl jag det klokast att i af nämnde herrar angifvet syfte återremittera ärendet till Utskottet.

Om ändring af § 54 Regeringsformen.
(Forts.)

Herr Herslow: Jag tror att man tolkar orätt, då man förutsätter att bristande tystlåtenhet hos de deputerade nödvändigtvis skulle bero på bristande heder. Det talas i paragrafen endast om ärenden, dem *Konungen* pröfvar böra hemliga hållas. Men den möjligheten kan tänkas, att de deputerade, som äro tillsatta att med Konungen öfverlägga, pröfva ärendena *icke* vara af den karakter, att de böra hemliga hållas. Det *kan* inträffa, att, under det att Konungen finner det nödvändigt att ärendena hemlighållas, de deputerade anse nödvändigt, att dessa ärenden komma till Riksdagens och landets kändedom.

Då det icke är lämpligt, att pröfningsrätten om hvad som bör hemlighållas tillkommer mer än en, nemligen Konungen, kunna vi därför, så länge paragrafen lemnar pröfningsrätten öppen, icke stryka bort den slutmening, som der förekommer. Jag skall vara med om denna eds strykande, när helst sådant yrkas, men icke förr än dermed sammanknytes en förbindelse för deputerade att se frågan om hvad som bör hemlighållas på samma sätt som Konungen. Från denna viktiga synpunkt, hvilken redan blifvit framhållen af förste talaren, tror jag icke att saken för närvarande är mogen att genomföras. Jag yrkar därför afslag å Utskottets hemställan.

Med Herr Herslow instämde Herrar *Hæggström, Granlund, Lyth, Toll, Zimdahl, Fredenberg* och *Söderblom*.

Herr Wagenius yttrade: Då det sättes i fråga att göra ändringar i en så vigtig lag som grundlagen, bör man till stöd derfor kunna visa berättigade kraf. Men här förefinnes icke något sådant. Ändringen är icke nödvändigt påfordrad af tidsförhållandena eller af någonting annat. Derfor yrkar jag afslag å hela betänkandet. Om det stode oss öppet, skulle jag vilja förena mig med dem, som yrka återremiss, men då detta icke tjenar till något, yrkar jag som sagdt afslag å betänkandet.

Herr Sjöberg i Stockholm: Vid det förhållande, som upplystes af Herr Ahlström, att Första Kammaren redan antagit det föreliggande förslaget att hvilat till grundlagsenlig behandling, frånträder jag mitt yrkande om återremiss och instämmer med dem, som yrkat afslag. Jag förbiser visserligen icke den vigtiga omständigheten, att Första Kammaren redan för sin del gjort förslaget hvilande, och sålunda icke heller det intryck, denna omständighet måste göra på denna ärade Kammare. Men jag vågar påstå, och flera skäl än mina hafva i det afsendet blifvit förebringade, att den ifrågasatta förändringen icke är af den betydelse, att den bör af Kammaren godkännas; hvadan jag som sagdt tillåter mig att yrka afslag.

Om ändring af § 54 Regeringsformen. (Forts.)

I detta yttrande instämde Herrar *Hammarberg, Petersson* i Hamra och *Helander*.

Herr Rydin: Vid det förhållande, som upplysts, att Första Kammaren redan antagit betänkandet, afstår jag från mitt yrkande på återremiss och instämmer med dem som yrkat afslag.

Herr Nyström: Äfven jag instämmer med Herr Sjöberg i yrkande på afslag, eftersom jag anser det vara af vigt, att ingen ed bör borttagas, utan att motsvarande garanti — der så anses nödigt — sättes i stället.

Herr Sven Nilsson: Det är verkligen mycket besynnerligt, att, då Första Kammaren bifallit detta memorial, man då här i denna Kammare yrkar afslag. Jag kan icke föreställa mig att någon i Riksdagen, som åtagit sig att underhandla om ett ärende som Konungen ansett böra hemlighållas, skulle yppa hvad som under förhandlingarna förekommit och bryta sitt tysthetslöfte. Det ligger något förnedrande och nedsättande för Riksdagen om man hyser en sådan åsigt och tänker att i Riksdagen icke finnes någon, som skulle kunna rådpläga med Konungen utan att han aflade en sådan ed, som nu kan föreskrifvas. Jag yrkar således, Herr Talman, att Kammaren måtte bifalla förslaget, sådant det nu föreligger, till grundlagsenlig behandling. Frågan kommer ju i alla fall icke att afgöras förr än ett kommande år.

Häruti instämde Herr *Jak. Erikson, Wilh. Carlson, Ericsson* i Ahlberga, *Truedsson* och *Erickson* i Bjersby.

Herr Farup: Då Kammaren nyss antagit det föregående utlåtandet, angående borttagandet af talmansederna, förefaller det verkligen synnerligen öfverraskande, att i denna edsfråga ett sådant motstånd uppstått. Jag föreställer mig, att, om det skulle blifva så ihäligt i denna Kammare, att Konungen skulle vara tvungen att tillsluta de ifrågavarande deputerades mun genom en ed, då skulle det vara så illa stäldt, att eden sjelf skulle få liten eller ingen betydelse.

Hvad den förste talaren framhöll om täcka könet o. s. v., är väl att flyga fortare än Kammaren och Utskottet kunna följa. Man har ännu icke sett att den faran är hotande eller annalkande. Jag tror att detta är att söka skäl ur luften. Jag instämmer sålunda med dem, som yrkat att äfven denna ed måtte borttagas.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder hade förekommit, gaf Herr Talmannen proposition dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på återremiss och dels på afslag, och fann Herr Talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits yrkandet på afslag, en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Konstitutions-Utskottet hemställt i dess Memorial N:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har nämnda Memorial af Kammaren afslagits.

Omröstningen försiggick och visade 77 Ja mot 102 Nej; varande alltså Kammarens beslut fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 6.

Föredrogs Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 10, angående villkoren för försäljning af bränvin. *Angående villkoren för försäljning af bränvin.*

I detta betänkande erinrade Utskottet till en början derom att 26 § i förordningen angående försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 29 Maj 1885 hade följande lydelse:

»1. Minuthandel med bränvin må ega rum endast söknedagar från klockan 8 förmiddagen till 9 eftermiddagen utom å dagen före sön- eller helgdag, då den ej må fortfara längre än till klockan 7 eftermiddagen.

2. Utskänkning af bränvin må under söknedagar begynna tidigast klockan 7 på morgonen och i stad eller köping i allmänhet ej fortfara längre än till klockan 10 och å landet till klockan 8 på aftonen.

3. Under sön- och helgdagar vare i allmänhet utskänkning af bränvin tillåten endast vid måltider åt spisande gäster.

4. Der särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, eger Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att på framställning af kommunalstyrelse samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande derom förordna.

5. Under gudstjenst skall utskänkingsställe alltid vara tillstängdt.»

Vidare omförmälde Utskottet, huru som Kongl. Maj:t i aflåten proposition till Riksdagen, N:o 23, hade föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till förändrad lydelse af mom. 5 i sagda paragraf:

»Under gudstjenst skall utskänkingsställe vara stängdt, der ej för den tid, då otte- eller aftonsångsgudstjenst pågår, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, på framställning af kommunalstyrelse, samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande, finner särskilda omständigheter böra föranleda undantag»; och hemställde Utskottet i punkten 1 af förevarande betänkande, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.

(Forts.)

Vid punkten funnos fogade reservationer

af Herrar Grefve *R. de la Gardie* och *H. L. Forssell*,

af Herr *J. E. Ericsson* i Ahlberga, med hvilken Herr *A. P. Lind*
instämt,

af Herr *S. M. Olsson* samt

af Herrar *P. Pehrsson* i Norrsund och *J. Eklund*.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet till

Herr Wretlind, som yttrade: Herr Talman! »Så länge som de bildade samhällsklasserna ej föregå öfriga samhällsmedlemmar med exempel af afhållsamhet och ej gitta afstå från den njutning, som supen före och konjaken efter middagsmålet erbjuda, så länge skall det ock vara föga hopp, att afhållsamhetens åsigter skola vinna fullt insteg bland de klasser, inom hvilka dessa åsigter äro som mest behöfliga och skulle vara de mest välsignelsebringande.» Dessa ord, mine herrar, äro icke af mig, utan af en man, hvars ord böra väga något äfven i denna församling, nemligen den i vetenskapens och nykterhetens tjänst grånade veteranen, förre Generaldirektören M. Huss.

Det betänkande, som nu föreligger till behandling, innehåller i sjelfva verket den frågan, huruvida några band skola finnas för de bildade samhällsklasserna i afseende å bränvinsutskänkning om söndagarne. Af det yttrande, hvarmed Herr Statsministern beledsagar den Kongl. propositionen i ämnet, framgår, att saken egentligen rörer innehafvare af »större utskänkings- och restaurationslokaler i Stockholm»; frågan gäller, huruvida dessa lokaler skola några timmar mer eller mindre på söndagen vara stängda för dessa distillerade rusdryckers försäljning och utskänkning, om hvilka så väl vetenskap och erfarenhet som den sunda folkopinionen uttalat det om-dömet, att de äro förstörande både för helsan och samhället. Då vid sistlidet års riksdag 26 § bränvinslagen så att säga söndertrasslades, var orsaken dertill just den, att man icke ville veta af någon inskränkning ens om söndagarne med hänsyn till supen före maten och konjaken efter maten. Och dock är bruket af dessa drycker utdömdt af alla sakkunniga, såsom helsoförstörande och innebärande frestelser för ungdomen till afsteg i ena som andra afseendet.

Jag kan härvid åberopa ett yttrande äfven af den nuvarande generaldirektören vid Medicinalstyrelsen, gifvet vid läkaremötet i Jönköping förlidet år, der han uttalade sig fördömande om dessa rusdrycker och särskildt framhöll såsom förderfligt 1885 års Riksdags beslut, att bränvinet skall hålla minst 46 proc. alkoholstyrka. Jag skulle äfven kunna anföra yttranden af en framstående norsk läkare i Kristiania, öfverläkaren dr Bull, ur ett alldeles nyss utkommet arbete, deri han ur hygienisk synpunkt uttalar sin förkastelsedom öfver den svenska supen till maten, den svenska toddyn och den svenska punschen efter maten.

Det anföres i det föreliggande utlåtandet å sidan 2, att innehållare af större utskänknings- och restaurationslokaler i Stockholm åberopat, att de under de förflutna åren varit i åtnjutande af nu ifrågakända rättighet. — Ja, det har funnits många *rättigheter* å utskänkningsväsendets område, som dock blifvit inskränkta, den ena efter den andra. För 30 år sedan hade hvarje hemmansegare rätt att bränna brännvin i sin stuga, men denna rättighet har blifvit borttagen, och under tidernas lopp har bränvinsutskänkningslokalerna så i stad som på landsbygden inskränkts på många sätt. Förhållandet kan icke heller vara annat; man måste gå från det ena steget till det andra, för att landet skall kunna nå det mål, som folket önskar, eller att blifva qvitt rusdryckerna.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Man har hört påstås, att stora »praktiska svårigheter» skulle uppstå vid genomförande af den lag, som för närvarande gäller. Det är visserligen sant att, när fråga är om tillämpning af bränvinslagstiftningen, vi alltid höra talas om att praktiska svårigheter dervid möta. Från bränvinsbrännare, bränvinsdestillatörer och utskänkningssegares sida kunna alltid praktiska svårigheter företes.

Å sidan 4 i förevarande betänkande framhålles äfven, att utskänkningsställes stängning under otte- och aftongudstjensten vore egnad »att framkalla missnöje bland allmänheten». Det är också visserligen sant, att missnöje alltid måste framkallas vid tillämpning af en lag, som lägger hämmande band på den ene eller andre. Missnöjet i nu ifrågavarande fall torde dock mest höras från utskänkningsställes egare och från dem, som i sitt oförstånd vilja förderfva sig sjelfva eller för sin sjelfviskhets skull icke vilja lägga några band på sig till samhällets bästa. Men å andra sidan kan man fråga: har icke förevarande regeringsförslag framkallat något missnöje inom landet? Jag åtminstone tror, att de 7- å 8,000 tecknade, som insändt petition med anhållan om tillstyrkande af bifall till ifrågavarande medgifvande, mer än väl kunna uppvägas af de 70,000 i Stockholm och de säkert 700,000 i landsorten, som icke önska en sådan förändring i paragrafen. — Jag har här från olika städer åtskilliga skrivelser, som skickats till mig med begäran, att jag skulle låta deras önsknningar komma till Riksdagens kännedom. De äro från Norrköping, Linköping, Söderköping, Boxholm, Nyköping, Malmö, Landskrona, Eskilstuna, Borgholm, Göteborg, Vesterås, Söderhamn och Stockholm. Skall man tala om missnöje, kan det blifva fråga om hvilkas missnöje man företrädesvis bör fästa afseende vid, den ena eller andra partens.

Den proposition, som här föreligger, ter sig för den stora massan af folket egentligen såsom innehållande tvenne frågor. Den ena: »skall det vara likhet inför lagen» och den andra: »skola vi gå framåt eller tillbaka i afseende å nykterhetslagstiftningen?» Man kan på våra nykterhetsmöten få höra likasom mullet af en sig allt mera närmande social åska, men en social åska, som jag anser vara berättigad, nemligen den som yrkar på likställighet inför lagen. Folket ser nemligen, huru inskränkningar göras, svårare och större med hvarje år för de lägre samhällslagen, men de märka också,

Angående
villkoren för
försäljning
af brännvin.

(Forts.)

att de högre samhällsklasserna icke vilja underkasta sig dessa inskränkningar, och de yrka därför på likhet inför lagen.

De som nu i detta afseende önska en återgång äro, som vi se af betänkanudet, hufvudstadens större restauratörer och deras stamkunder. För deras skull är alltså ifrågasatt att göra en undantagslagstiftning för hela riket och att stifta en allmän lag, som egentligen kommer att tillämpas i Stockholm och kanske några få andra större städer. Men det öfriga landet åstundar den alldeles icke, i synnerhet som vi ju sedan förra riksdagen hafva tillräcklig erfarenhet af huru en sådan tillfällig undantagslag kan tillämpas.

Hvilka välsignelser hafva då städerna framför landsbygden haft af dessa undantagsstadganden, som göras för deras räkning? Hvilka förmåner hafva städerna framför landsbygden af den större spritförbrukningen? Förhöjda afgifter för fattigvård och sjukvård, större antal brottmål och själmord äfvensom flere dårar. En stor del åtminstone af dessa »förmåner» hafva säkert sin grund i rusdryckernas flod. Då sålunda i städerna hvar 16:de person är fattighjon, är på landsbygden blott hvar 24:de person understödstagare. Af 20,000 fyllerimål komma 19,000 på städerna och endast 1,000 på landsbygden. På samma sätt med de egentliga brottmålen. Enligt chefens för Kongl. Justitiedepartementets sist afgifna embetsberättelse afdömdes vid häradsrätterna år 1884 44,677 tviste- och brottmål, under det att vid rådstufvurätterna samtidigt afdömdes 35,700 eller ett på hvar 85:te invånare å landsbygden och ett på hvar 21:ste invånare i städerna. Dertill komma sedermera 23,000 polisförseelser i städerna, hvaraf fyllerimålen ensamma uppgå till 20,000.

Om vi nu se på hufvudstadens förhållande i detta hänseende till de öfriga städerna i riket och landsbygden, så uppgick de gröfre brottens antal i Stockholm under år 1884 till 169 på hvar hundratusental invånare, under det antalet af dylika förbrytelser i de öfriga städerna gick till 109 och på landsbygden endast till 20 på samma invånareantal. Af så kallade »förseelser» kommo 4,180 på 100,000 invånare i Stockholm, 2,328 på de öfriga städerna och endast 63 på landsbygden. Endast i afseende på medelslaget, »ringare brott», kommo de öfriga städerna till ett större antal än Stockholm, nemligen till 576 mot 447, men denna missgynnande omständighet torde bero till största delen på en annan större stad, nemligen på Göteborg, hvilken näst Stockholm är den mest brännvinsförbrukande i Sverige. Man har skäl antaga, att $\frac{4}{5}$ af alla de brott, som begås, hafva sin grund i ett omåttligt förtärande af rusdrycker.

Det kan ju här också på samma gång vara skäl omnämna, att antalet själmord på landsbygden uppgingo åren 1871—1880 till 72 på 1 million menniskor, under det själmorden i Stockholm och öfriga städer samtidigt uppgingo till 175.

Jag tror vi med skäl kunna säga, att rusdryckerna äro våra städers grundskatter och att det vore väl, om vi kunde afskrifva några procent deraf, äfvensom om denna afskrifning kunde få fortgå undan för undan. Vi kunna säga, att denna grundskatteafskrifning redan tagit sin början för de lägre klasserna och att tiden nu äfven

borde vara inne, att den begynte äfven för de högre samhällsklasserna.

Man har pläгат säga, att inskränkningar icke skulle behöfvas för de högre klasserna, emedan de kunna sköta sig sjelfva, men jag vågar fråga, om det verkligen står så till. Hvarom vittna väl alla dessa herremän och ädlingar, ja äfven baroner och grefvar, som måste exporteras till Amerika och Australien, för att der begynna ett nytt lif; vi veta att icke få sådana hafva funnits? Hvarom vittna väl för öfrigt alla dessa män af de högre samhällsklasserna med deras ofta i förtid bräckta helse; dessa våra embets- och tjenstemän, hvilka så ofta behöfva semester för att kunna sköta sina befattningar? Man talar om deras genom öfveranstängning brutna helse. Ja väl, deras arbete kan vara ansträngande, men jag tror att öfveranstängningen ofta börjat på schweizerierna redan under deras studietid, hvilket gör, att de sedan i förtid duka under för det allvarliga lifvets ansträngningar.

Mine herrar! Man talar om arbetarerörelserna i dessa dagar, och detta med skäl. Den socialistiska äskan icke allenast mullrar på afstånd, utan man skönjer redan blixarna och knallarna deraf der nere i sydvest. Men hvar spridas de socialistiska lärorna? Icke i kyrkor och bönehus, icke på teatrar eller konserter, icke heller på de så kallade bondkrogarna, utan de spridas just på de krogar, der det literära proletariatet samlas. Jag tror, att det kan vara en helsosam omständighet att påminna om, att det land, der socialismen just nu börjar göra sig praktiskt gällande, nemligen Belgien, kanske för närvarande är just det land, der rusedrycksmissbruket mest florerar. Konsumtionen har der på 30 år fördubblats, och i Belgiens städer finnas krogar nästan i hvartannat hus. Under samma tid har antalet fångar der också mer än fördubblats, det har ökats med 135 procent, dårhushjonens antal har fördubblats och sjelfspillingarnas ökats med 80 procent.

En morgontidning för i dag upplyser om sambandet mellan dessa förhållanden och eländet i Belgien. Der läses: »Sålunda gingo förra vintern män, qvinnor och barn omkring och sålde de lifsmedel, som de hade fått genom kummunalrådets i Antwerpen välgörenhet, för att derefter köpa bränvin för de på detta sätt förvärfvade penningarne.» — Längre ned står: »på ena sidan står ett af naturen rått och brutalt folk, som förderfvats af bränvinsdrickande och alla möjliga laster och som genom ett gränslöst elände drifvits till förtviflan, medan på andra sidan stå svaga auktoriteter.»

Jag tror, att detta är fakta, som vi böra anse vara talande. Och hvad är det väl männe, som gifvit dessa socialistier mod i bröstet under de excesser som begåtts? Jo, i Aftonbladet för i går vinnes derom äfven följande upplysning: »De sårade», heter det, »som vårdas på hospitalen, förklara, att de handlat under rusets inverkan.»

Må nu vara, att herrarne tycka, att det bakslag, som genom ett bifall till den Kongl. propositionen skulle gifvas nykterhetsrörelsen, är mycket ringa. Men det är i alla fall ett bakslag, som är ned-sättande för regeringen, nedsättande för Riksdagen och nedsättande

Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)

för modet hos dem, som arbeta för att frigöra vårt folk undan rusdryckernas slafveri. Det inverkar ock menligt på det förtroende, som bör finnas mellan representationen och folket. Jag önskar och hoppas, att vi icke må förverka detta förtroende. Jag vet, att det finnes många, som hoppas på en reaktion i bränvinslagstiftningen och skulle glädja sig deråt. Men männe dessa utgöras af de bästa bland folket? Och männe det är de styrande, som skulle gagnas af en sådan reaktion? Jag tror, att om vi tjena reaktionen på det sättet, så binda vi ris både åt regeringen och vår egen rygg.

Jag yrkar afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

I detta yttrande instämde Herr *Ekman*.

Herr Lönegren anförde: Den föregående talaren har uppbyggt oss med en lång statistik angående rusdryckernas förderfliga följder, talat om socialism, proletariat och anarki med mera dylikt, som icke hör till det föreliggande ämnet. Jag skall icke tillåta mig att härutinnan bemöta honom, utan hålla mig till den föreliggande frågan eller Kongl. Maj:ts förslag till förändrad lydelse af § 26 mom. 5 i förordningen angående försäljning af bränvin den 29 maj 1885 rörande utskänkning under pågående gudstjenst.

Den Kongl. propositionen innehåller, så vidt jag kan förstå, egentligen icke något nytt; samma bestämmelse i fråga om utskänkning af spirituosa under gudstjenst, som fans intagen i 1877 års bränvinsförsäljningslag, är ordagrant återgifven i motsvarande förordning af förlidet år, och något skäl hvarför tillämpningen blifvit så olika, hvarför ej samma medgifvande i fråga om söndagsutskänkning kunnat lemnas *nu* som under många föregående år, kan jag verkligen ej inse. Sådant tillstånd till utskänkning har emellertid nu förvägrats och åtskilliga ansökningar hafva till Kongl. Maj:t ingifvits med anhållan, att, då någon ändring i lagen ej vidtagits och samma förhållanden, som förut föranledt undantagsmedgifvanden, fortfarande eger bestånd, sökandena måtte återfå de rättigheter till utskänkning under aftonsånggudstjenst, som förut under många år varit dem förunnade. Då det nu enligt 26 § i försäljningslagen är öfverlemnadt åt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att på framställning af kommunalstyrelse medgifva rättighet till utskänkning äfven sön- och helgdagseftermiddagar och aftnar, med undantag för den timma då aftonsång hålles, synes det mig lämpligast att frågan om utskänkning äfven under denna timma lemnas till afgörande af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och ej hänskjutes till Kongl. Maj:ts pröfning. Hvad sjelfva saken angår, är det min uppfattning att *om* hela den öfriga tiden af söndagseftermiddagen är frigifven till utskänkning, då är det i lagens och ordningens intresse bättre att gifva tillstånd till utskänkning äfven för den timman än att då förbjuda den. Ett förbud här vid lag skall utan tvifvel vid många tillfällen framkalla ledsamheter och bråk, lageluderingar och lagöfverträdelser, mera betänkliga än det man vill förekomma. Jag vet att detta är mot mångas åsigt om det rätta; men jag vet också att goda skäl kunna gifvas för en motsatt uppfattning. Man säger att lagen bör vara lika för alla, och detta

är naturligtvis principiellt rätt; men man måste ock å andra sidan medgifva, att undantag finnas i många af våra lagar och att undantagsförhållanden påkalla och berättiga undantagsbestämmelser. Vid denna frågas bedömande bör man säkerligen taga hänsyn till olika lefnadsvanor inom olika kommuner och samhällsklasser, samt äfven till den mängd utlänningar och andra resande, som under vissa tider af året vistas i våra större städer och i hvilkas lefnadsätt man ej onödigtvis bör göra störande intrång. Jag tror också att man bör fästa något afseende vid de massor af folk ur alla samhällsklasser, som söndagseftermiddagar under den varma och vackra årstiden söka vederqvickelse i det fria. Hvad som är lämpligt och utan svårighet kan genomföras på landet och i mindre städer, det är icke lämpligt och bör ej påbjudas i hufvudstaden och andra större samhällen.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

Gerna vill jag vara med om lagstiftningsåtgärder, som kunna leda till förminskande af det stora elände, som missbruket af starka drycker så ofta framkallar och hvarpå vi alla sett sorgliga exempel; men deraf följer icke att jag vill lagstifta emot och lägga otillbörliga hinder i vägen för *bruket* af spirituosa, ty detta är ej fördömligt och innebär ju i och för sig intet ondt. Hvad man härvidlag bör sträfva efter är praktiska anordningar, som kunna förminska superiet och hålla det, så vidt möjligt, inom behöriga gränser; men jag tror att man bör undvika sådana återhållande bestämmelser och förbud, som ständigt och jemt skola framkalla klander, missnöje, lagöfverträdelser, trots emot och förakt för lagen, och som lätteligen kunna förflytta förtärandet af spritdrycker från de offentliga lokalerna, der kontroll deröfver kan ega rum, till hemmen och enskilda samqväm, der missbruket kan ohejdadt fortgå och ofta nog drager annat ondt med sig.

Då antagandet af Kongl. Maj:ts förslag ingalunda innebär att utskänkningen på söndagarne skall i vidsträcktare mån än förut under en följd af år medgifvas, och då jag har den uppfattningen att så obetydliga ordningsmål som frågor om utskänkning lämpligast böra handläggas och afgöras af de lokala myndigheterna, och ej dragas under Kongl. Maj:ts pröfning, samt då jag slutligen tror att antagandet af det Kongl. förslaget ej skall verka till skada eller olägenheter, utan snarare vara i sedlighetens och ordningens intresse, så vill jag för min del yrka bifall till detsamma.

Herrar *Östling, E. G. Fredholm* och *von der Lancken* instämde med Herr *Lönegren*.

Vidare yttrade

Herr *Waldenström*: Då det gäller att ändra en lag, hvilken, såsom denna, har så nyligen tillkommit, så uppstår naturligtvis den frågan: Hvad är det, som gör en så snar förändring i bakåtgående riktning behöfzig? Ty att det är en tillbakagående förändring lär väl ingen neka, och det så mycket mindre som det stadgande, hvars upphäfvande är i fråga, icke har tillkommit genom 1885 års brännvinslag, utan har funnits till i den förutvarande brännvinslagstiftningen. Jag frågar då: är det det svenska folket i sin helhet, som har uttryckt

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

missnöje med de restriktiva bestämmelser i afseende på söndagssupning, som 1885 års lag (så väl som föregående bränvinslagar) innehåller? Jag har för min del icke från folket hört ett enda ljud, som antydt missnöje med dessa bestämmelser. Men är det då städerna i allmänhet, som gifvit ett sådant missnöje tillkänna, eller uttalat någon önskan om den ifrågasatta förändringen? Intet ljud af sådant missnöje har man hört från Sveriges landsortsstäder; hvarken ett flertal eller ett mindretal af dem har heller uttryckt någon önskan om att få hålla krogarna öppna under tid för allmän gudstjenst. Hvar är det då som behovet af den äskade lagförändringen uppstått? Svaret derpå finner jag i Kongl. Maj:ts proposition, der får jag nemligen veta, att det är »ätskilliga innehåfvare af större utskänknings- och restaurationslokaler i Stockholm», som känt och uttryckt detta behof, och till hvilka Kongl. Maj:t har lyssnat med en sådan villighet, att han ansett sig böra framlägga denna proposition för Riksdagen. Sällan, om ens någonsin, torde en Kongl. proposition hafva aflåtits till Riksdagen på så svaga grunder. Ty svagare grund för en lagförändring kan man väl ej tänka sig än en petition från några innehåfvare af större utskänknings- och restaurationslokaler i Stockholm eller någon annan stad.

Men hvarpå stödja då dessa krögare — för korthetens skull benämner jag dem så, ty »innehåfvare af större utskänknings- och restaurationslokaler» är för långt att upprepa — hvarpå stödja de nu sin begäran? Är det på arbetarbefolkningens önskningsar? Nej, visserligen icke. Arbetarne här i Stockholm likasom annorstädes hafva i detta hänseende förhållit sig fullkomligt korrekt. Man har alls icke från dem hört någon protest emot den bestämmelse, hvars upphäfvande är ifrågasatt. Intet arbetaremöte har uttalat någon önskan om sådant upphäfvande. Ja. så korrekt har arbetarbefolkningen så väl i Stockholm som i de öfriga städerna förhållit sig, att, när Konungens Befallningshafvande i de flesta af våra län hafva tillåtit, att de bättre restaurationserna eller herrkrogarne finge hållas öppna längre än den i lag i allmänhet medgifna tiden, medan de på samma gång förklarar, att arbetarnes utskänkningsställen skulle hållas stängda efter denna tid, så hafva arbetarne öfver allt utan knot fogat sig deri. De hafva icke ens uttalat en tillstymmelse till protest emot den olikhet inför lagen, som sålunda mot dem gjorts gällande i vårt land. Deras hållning har varit i allo berömvärd.

Det är således på den s. k. herremannaklassens missnöje och önskningsar, som behovet af en ändring till friare söndagssupning stödjer sig. Jag ber då att ur eu resolution, som fattades vid ett för någon tid sedan i Gefle hållet nykterhetsmöte få uppläsa några ord. Det heter der: »Det är högst upprörande att tänka på att, medan Sveriges arbetareklass utan knot eller klagan fogat sig i den nya bränvinslagens inskränkande bestämmelser, Riksdagen skulle för de förmögnare klassernas skull, af hvilka man borde kunna vänta, att de åtminstone ej skulle vara sämre än arbetarne, ändra denna lag i en mot nykterheten stridande riktning.»

På sid. 4 i Utskottets betänkande läser man en del af herr Statsministerns motivering i sitt till statsrådsprotokollet afgifna ytt-

rande. Det säges der, att, om den föreslagna förändringen icke skedde, skulle krogarnes utrymmande under aftonsångsgudtjensten vara »egnadt att framkalla missnöje bland allmänheten.» Men hvad menas då der med ordet »allmänheten»? Jag tror icke att något missnöje skulle uppstå bland *den stora* allmänheten, utan blott hos *den lilla del* af allmänheten, som nödvändigt ville sitta kvar på krogarna utan afbrott af några gudstjensttider. Deremot skulle upphäfvandet af lagens inskränkande bestämmelser *alldeles säkert* framkalla missnöje hos *den stora* allmänheten. Och jag frågar då: om man å ena sidan har att befara missnöje från en del krogbesökare, och å andra sidan från den stora allmänhet, som älskar nykterhet åtminstone så mycket, att den önskar, att krogarna må vara stängda under tiderna för den offentliga gudstjensten, åt hvilkendera sidans missnöje bör man i sådant fall lemna mer gehör? Jag tror att svaret ej skall blifva svårt att finna.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

Är nu herremannaklassen i Stockholm så beskaffad, att särskild superitillåtelse måste åt densamma medgifvas, så må man då utan ändring af den allmänna lagen gifva honom denna tillåtelse särskildt, ända till dess Stockholms stad reser sig och gör det till en hederssak för sig att icke längre fåla, att man om henne skall säga, att hon har ett särskildt behof af undantag i superiväg, som icke förefinnes inom någon annan stad i Sverige.

Man har vidare talat om, att krogarnes stängning skulle befordra hemsuperiet. Ja, det är ett argument, som *alltid* har blifvit använt, så snart det gällt rättigheten att få hålla krogarna öppna så länge, som möjligt. För min del tror jag att exemplen från landsbygden visa raka motsatsen. Der finnas inga krogar och hemsupningen är dock der ojemförligt mycket mindre än i städerna.

Man borde äfven något afseende vid hvad som blifvit under denna debatt flere gånger anfördt, nemligen att lagen bör vara lika för alla. Den dag kan annars komma, då den arbetande befolkningen icke längre tål någon undantagsställning utan med allvar griper in för att upphäfva och utjemna den olikhet inför lag för särskilda samhällsklasser, som nu i ett och annat afseende förefinnes.

Man har sagt att Kongl. Maj:ts föreliggande förslag afser en så högst obetydlig eftergift, att man utan fara kan gå in derpå. Det gäller ju blott, att vissa krogar skulle få hållas öppna en timme mer på morgonen och en på eftermiddagen. Ja, må så vara, att eftergiften synes obetydlig; men hvarje steg, som här tages i en bakåtgående riktning, är i högsta grad ödesdigert. Jag skall derföre i likhet med herr Wretling yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Häruti instämde Herrar *C. M. Huss, Folke Andersson, Vilh. Carlsson, Beckman, Ericsson* i Ahlberga, *Söderblom, Sjöberg* i Bodaryd, *Redelius, Petersson* i Boestad, *Eklund, Oléhn, Trybom, Göransson, Magn. Jonsson* och *Sällström*.

Herr Jonsson i Myre anförde: Herr Talman! Då jag inom Utskottet röstat för afslag å nu föreliggande Kongl. Maj:ts förslag utan att dervid afgifva någon särskild reservation, så vill jag dock till-

Angående villkoren för försäljning af brännvin.
(Forts.)

kännagifva min åsigt om frågan. Jag anser det icke vara lämpligt att å sön- och helgedagar utsträcka rättigheten till utskänkning af spirituösa drycker under den tid, då gudstjenst hålles. I öfrigt instämmer jag med dem, som yrkat afslag å föreliggande Utskottets förslag.

Herr Nyqvist: Sedan Herr Waldenström efter det jag begärde ordet yttrat sig i denna fråga skall jag inskränka mig till att instämma i hans anförande.

Herr Nilsson i Kägglå: Då jag icke inom Utskottet varit i tillfälle att deltaga i det beslut, hvartill Utskottet kommit, så beder jag få tillkännagifva min ståndpunkt i denna fråga. Mig synes, att Utskottet i år gjort sig skyldigt till ett ganska stort om ej större förbiseende än i fjor. Då man förlidet år icke ens ville tillåta utskänkning af brännvin vid auktioner, så vill man nu gå så långt, att man medgifver, att krogarna skola hållas öppna under till och med de tider, då gudstjenst pågår. Hade det varit fråga om att inskränka utskänkingsrättigheten under hela söndagen, så skulle detta vara en fullt konsekvent åtgärd; men att genom eftergift under aftonsången förringa och ställa densamma i underordnad ställning till högmessogudstjensten finner jag icke vara på sin plats. Jag vill hoppas, att Kammaren icke skall göra sig skyldig till en dylik inkonsekvens, hvilket skulle väcka stor ovilja på landsbygden och bland den mindre bemedlade befolkningen.

Jag yrkar på nu anförda skäl rent afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Gumælius: Då denna Kongl. proposition hänvisades till Utskottet, tog jag mig friheten yttra några ord och stödde mig dervid på Kongl. Maj:ts proposition i fjor, enligt hvilken Kongl. Maj:t och särskildt den föredragande ministern bland annat visade sig icke vilja vara med om vidare utsträckning af det administrativa godtycket på detta område. Herr Finansministern har här yttrat sig till viss grad i samma rigtning jemväl vid innevarande riksdag, och om han det oaktadt deltagit i framläggandet af detta förslag, som han nu, efter påtryckning utifrån från innehafvarne af några få utskänkingsställen i Stockholm samt från Öfverståthållare-embetet, ansett sig böra göra till föremål för Riksdagens ompröfning, så är detta, som han angifvit, en följd af att Riksdagen i fjor afvek från den Kongl. propositionen i detta ämne. Det säges, att det här egentligen gäller några få ställen i hufvudstaden; men naturligtvis är frågan icke begränsad till Stockholm, utan den rör hela landet. Bevillnings-Utskottet har ju i sitt betänkande framhållit, att lagstiftningen om brännvinshandel bör gälla möjligast lika för land och stad. I städerna skulle eftergiften, om den lemnades, ofta och i stort omfång tillämpas. På landet blefve det väl mest vid tidiga julottor, der kyrkan ligger nära gästgifvaregården och tillgång på julglögg anses önskelig.

Efter hvad jag förut yttrat och här redan blifvit sagdt af flere

andra talare, skulle jag icke behöft vidare uttala mig i frågan, men då det framhållits, att en inskränkning i bränvinshandeln vore egnad att väcka missnöje, anser jag mig böra här omnämna, att från olika delar af landet, från rikets alla landskap utom Upland, Vesterbotten, Gotland och Blekinge, kommit till mig såsom motionär i frågan adresser, telegram, långa namnlistor och skrivelser, hvori dessa »petitionärer», om jag så får kalla dem, yttra sig, somliga till förmån för de enskilda motionerna samt många också i sammanhang dermed mot Kongl. Maj:ts proposition. Efter den beräkning, jag gjort, uppgår listornas antal från, såsom jag nyss nämnde, rikets alla landskap utom fyra, till 148 stycken, och antalet personer, som dessa listor representera, utgör emellan 25,000 och 26,000. Och dessa siffror får man icke jemföra med dem som angifvits vid andra tillfällen, då man sökt uttrycka sin mening genom petitionslistor i en eller annan fråga och då det varit någon framstående person, grupp eller korporation, som satt listorna i gång, ty så har det icke varit här. Jag blef mycket öfverraskad när den första listan kom mig till handa, men ännu mera när jag fann, att dylika listor, skickade utan något slags påtryckning härifrån, uppgingo till så stort antal. De flesta af de personer, som undertecknat dessa listor, äro för mig obekanta och jag för dem; de hafva vändt sig till mig endast därför att mitt namn blifvit stäldt i samband med denna fråga här vid Riksdagen. Dessa listor vittna emellertid om ett lifligt deltagande och en ganska utbredd mening emot vidare utsträckning af godtyckligheten i lagstiftningen här vid lag. Det kan naturligtvis icke falla mig in att upptaga Kammarens tid med något vidlyftigare uppläsande af alla dessa framställningar, men jag ber att såsom ett motiv för de utdrag jag kommer att meddela, få nämna, att i flera af framställningarne uttryckligen begäres, att jag till den Kammarer, hvori jag är berättigad att uppträda, skulle framföra petitionärernas önskningsar. Så skrifer man till exempel från Sundsvall: »af hela vårt hjerta tillönskande framgång åt motionen, vilja vi vördsamast bedja Eder till Riksdagens kändedom bringa vår åsigt i detta fall». Detta säges nu från Norrland. I en skrivelse från mellersta Sverige, Mariefred, uttalas den förhoppningen, att mottagaren måtte till sina meningsfränder i Riksdagen framföra deras hjertligaste tacksägelsor för deras sträfvanden i och för nykterhetsaken och lagstiftningen på detta område. Här är åter en skrivelse från södra Sverige, Helsingborg, hvori uttalas »den önskan och förhoppning, att den samlade Riksdagen måtte — — — understödja den nykterhetsrörelse, som nu kraftigare än någonsin går genom svenska folkets djupa leder och sålunda främja detta folks och fosterlandets sanna väl». Jag förmodar, att de flesta af Kammarens medlemmar fått mottaga en från Stockholms Allmänna Nykterhetskomité aflåten adress, föranstaldt på ett stort möte å Nedre Börssalen. Jag skall då inskränka mig att endast anmäla denna adress, utan att uppläsa densamma. Deremot ber jag att ur en af dessa namnlistor få uppläsa några ord. Hon är från Hudiksvall och stäld dels till den för tillfället bortavarande riksdagsmannen från nämnda stad och dels till mig. Det heter häruti: »vi äro förvissade om, att större delen

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.

(Forts.)

af rättänkande och nykterhetsvänlige medlemmar af de högre klasserna inom städerna och snart sagdt hela den aktningstvårda delen af arbetareklassen med allra varmaste och innerligaste deltagande omfattar Eder motion», — och längre ned yttras: »erfarenheten har redan vid lagens första handhafvande visat, att icke regeln, utan undantaget, tillämpats, så att snart sagdt hvar enda liten stad eller köping begagnat det kryphål, som under benämning *särskilda omständigheter* lemnas i förordningens 26 paragraf 4 mom. för att få utskänkningstiden förlängd». Ändå längre ned heter det: »Det mäktiga brännvinsintresset beherskar ännu majoriteten inom de flesta kommunalrepresentationer och endast den väldiga nykterhetsrörelse, som genomgått arbetsklassen, har framtvingat inskränkningen i afseende på krogarne och med dem likställda förtäringstillägen, hvarjemte visserligen en aktningstvård minoritet öfver allt förefunnits för lagens stränga tillämpning äfven i afseende på de så kallade bättre utskänkningsställena. Följden häraf har också blifvit, att en strid upplågat i alla städer emellan brännvinsintressets målsmän och nykterhets-sakens vänner, en strid, som, derest man får döma af de petitioner, hvilka ingått till landshöfdinge-embetena, tydligt ådagalagt, att det stora flertalet af städernas befolkning önskar lagens ovilkorliga giltighet. Det synes därför, om man vill undvika årslånga strider, hvilka ej kunna annat än väcka förbittring mot de makttegande inom städerna, såsom ingen annan utväg stode öppen än borttagande ur lagen af de ödesdigra orden *eller utsträckning*. Dessutom skapar det nu rådande förhållandet en onödig och otillbörlig olikhet inför lagen emellan högre och lägre samhällsklasser till stor förargelse för dem, som finna sig tillbakasatta, och upprigtig sorg för hvarje sann fosterlandsvän».

Ur en annan skrifvelse, som i viss mån har en olika karakter med de öfriga, skall jag bedja att få uppläsa några rader. Den skrifvelsen är från verkställande rådet i den oberoende verldsgoodtemplarorden. De herrar, som stå i spetsen för denna rörelse, skriva officiellt sålunda: »Med stor ledsnad hafva vi under den förflutna tiden iakttagit, huru lagen, på grund af den rätt, som gifvits Konungens Befallningshafvande, blifvit, utan att några särskilda omständigheter af vigt föreläge, beröfvad hela sin betydelse; — — — och hängifva vi oss åt den förhoppning, att den lagstiftande församlingen vid behandlingen af denna fråga uteslutande måtte handla till samhällets bästa och ej se hän till enskildes önsknigar eller intressen.»

Ja, Herr Talman, jag har ansett mig böra anmäla dessa skrivelser. Min vördsamma hemställan i frågan är längesedan gjord.

Hans Excellens Herr Statsministern Themptander: Det är mig noggsamt känt hvilken stark obenägenhet inom nykterhetsvänliga kretsar framträdte emot den föreliggande Kongl. propositionen. Då jag emellertid i trots deraf nu uppträder till förmån för samma Kongl. proposition, ligger deri visserligen icke något underkännande af den stora betydelsen utaf nykterhetsvännernas sträfvanden. Tvärt om anser jag, att dessa äro att räkna till en af vår tids mest glädjande företeelser inom vårt land. Men jag tror, att lagstiftaren bör låta sig

angeläget vara att i hvarje fall göra sig verklig reda för, hvarom fråga är, och icke låta hänföra sig af någon slags känslöstämning, den må för öfrigt vara huru aktningsbjudande som helst.

Förlidet är framlade Kongl. Maj: ett förslag till lag, åsyftande en väsentlig inskränkning i rättigheten att utskänka brännvin och andra spirituösa drycker på sön- och helgdagar, det vill säga just på de dagar, då till följd af sakens natur frestelsen till rusdryckers förtärande företrädesvis gör sig gällande. Hade Riksdagen bifallit detta förslag, hade enligt mitt förmenande ett ganska stort och viktigt steg varit taget för nykterhetens befrämjande. Men Riksdagen ansåg sig icke kunna gå så långt, utan stannade vid det beslut, som återfinnes i den nu gällande förordningen. Förra året förelåg således en verklig nykterhetsfråga till Riksdagens afgörande. Nu föreligger alldeles icke någon sådan och det är endast genom en missuppfattning — det vågar jag påstå — som den Kongl. propositionen har blifvit gjord till en nykterhetsfråga. Den Kongl. propositionen är ingenting annat än en nödvändig konsekvens af Riksdagens eget beslut, och jag kan icke förstå annat än att Riksdagen, som själf fattat detta beslut, bör vara den närmaste att draga konsekvenserna af sin egen åtgärd. Här är endast fråga om en ur den allmänna ordningens synpunkt förestafvad åtgärd af ren polisnatur och ingenting annat. Det är just då Riksdagen fattat ett sådant beslut, hvarigenom utskänkning af spirituösa drycker kan ske under hela söndags- eftermiddagen med undantag endast af denna enda timma då aftonsångsgudstjensten firas, som det praktiska behofvet inträder att icke göra detta afbrott. Och ingen kan väl anse, att det der afbrottet ur nykterhetens synpunkt har någon betydelse. Nej, mine herrar! detta afbrott har endast den verkan, att det kan gifva anledning till betänkliga missförhållanden ur den allmänna ordningens synpunkt. Det är företrädesvis på vissa större etablissement här i hufvudstaden, som detta skall visa sig, och vi handla tvifvelsutan klokast genom att taga hänsyn till de faktiska förhållandena, sådana de verkligen te sig. En hvar af herrarne, som eger någon kännedom om dessa större etablissement, af hvilka åtskilliga finnas här i Stockholm, och en hvar, som sett huru de äro öfverfyllda af människor på sön- och helgdagseftermiddagarna under den varmare årstiden, bör lätt kunna finna, huru svårt det måste vara att tillämpa denna lag på så beskaffade ställen och att vid ett visst klockslag stänga och utrymma lokaler, bestående icke allenast af större byggnader utan äfven af stora, stundom öppna, stundom inhägnade platser i det fria omkring byggnaderna. Huru kunna herrarne tro att det skall vara möjligt att, utan att framkalla trängsel och oordningar, utrymma dessa stora platser för en enda timma? Sådant kan säkerligen icke ske utan att anlita polismaktens biträde, och jag hemställer, huru vida det kan vara lämpligt att föranleda kollisioner i dylika fall mellan fredliga medborgare och ordningsmakten.

Och hvad skall detta framkalla för tanke hos allmänheten, som om en timma får komma tillbaka till samma plats? Tro herrarne detta framkallar en stämning, som är egnad att befrämja nykterhets-saken? Nej, mine herrar, man arbetar reaktionen i händerna ganska

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)*

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.*

(Forts.)

mycket, då man lagstadgar sådana anordningar, som nu äro i fråga. Då man för vinnande af ett godt mål vill underkasta sig inskränknin-
ningar, bör man se väl till, att endast sådana inskränknin-
ningar göras
som gagna den sak, man vill främja, men icke sådana som, utan att
ega någon betydelse i sakens intresse, endast väcka bitterhet hos en
stor del af allmänheten och äro egnade att framkalla oordningar och
störande uppträden. Här har sagts att den Kongl. propositionen vore
till fördel uteslutande för de mera bemedlade klasserna. Men om
man betraktar dessa ställen under sommartiden, tror jag man skall
finna, att det öfvervägande flertalet af dem, som besöka dessa ställen,
sannerligen icke tillhör de bemedlade klasserna.

Här har äfven sagts, att svenska folket icke begärt denna för-
ändring. Nej, det är sant, men sådant vore ock alldeles orimligt;
ty icke kan man begära, att svenska folket skulle intressera sig för
de polisföreskrifter, som behöfvas för hufvudstaden. Man kan vara
intresserad för likformighet i lagstiftning i allmänhet, men icke kan
man begära, att likformigheten skall sträcka sig ända derhän, att det
blir likartade polisföreskrifter för hela landet. Jag hemställer om
icke ur allmän ordnings synpunkt inom hufvudstaden behöfvas helt
andra föreskrifter än för landsbygden och de mindre städerna. Det
är ju alldeles gifvet att i afseende på sådana förhållanden, som falla
inom de rena polisföreskrifternas gebit helt olika föreskrifter tarvas för
landsbygden och de mindre städerna emot för hufvudstaden, der för-
hållandena onekligen är af större omfattning än inom någon annan
kommun af landet. Åt den nu ifrågavarande föreskriften har man
visserligen gifvit den mycket generella lydelse, att det skulle få bero
på hvarje kommun att bestämma, huru vida den ville begagna sig deraf
eller icke. Men här är icke meningen att införa något slags tvång,
och jag är öfvertygad, att tillämpning af detta stadgande icke komme
att ega rum annorstädes än i Stockholm och möjligen i några andra
af de största städerna.

Nu säger man vidare, att här är fråga om något nytt och att
förslaget innefattar en förändring i en nyligen tillkommen författning.
Men så är likväl icke förhållandet; ty omständigheternas makt har i
detta fall redan förut gjort sig gällande så, att, ehuru de nuvarande
föreskrifterna äro precis lika med dem i den förut gällande förord-
ningen, Kongl. Maj:t förut på administrativ väg gifvit dispens från
dessa föreskrifter. Jag ber i detta afseende få erinra om att senaste
dispensen 1870 tillkom under medverkan af en man, hvars intresse
för nykterheten och för alla slags sedliga sträfvanden är så väl känt,
att jag endast behöfver nämna hans namn, för att alla som kände
denne man och hans lifsverksamhet skola inse, att det icke var slapp-
het eller bristande intresse för nykterhetssaken, som föranledde honom
tillstyrka Kongl. Maj:t att bevilja dispens. Det var dåvarande chefen
för Civilepartementet, statsrådet Adlercreutz. Men det skedde natur-
ligtvis därför att behöfvat af dispens gjorde sig så oafvisligen gäl-
lande, att icke någon praktisk man, som lefde under dessa förhål-
landen, kunde underlåta att inse hvad desamma kräfde. Hvarför
man icke förut talat om denna sak, beror således helt enkelt derpå,
att Kongl. Maj:t förut sjelf afgjort saken, men nu har Kongl. Maj:t af

rent formella skäl föredragit att hänskjuta frågan till Riksdagen, enär Kongl. Maj:t icke ansett lämpligt, att från en under medverkan af båda statsmakterna tillkommen författning Kongl. Maj:t skulle ensam meddela ett så beskaffadt undantagsstadgande som här är i fråga. Hade regeringen i detta fall, velat tillämpa samma förfarande som hittills, så hade herrarne icke fått höra talas om saken, utan då hade det fortfarande gått till som förut.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

Jag ber dessutom få fästa uppmärksamheten derpå att man, genom att icke vilja medverka till sådana undantag, som nu äro i fråga, verkligen kan komma att handla alldeles i strid mot de intressen, som man anser sig förfäktat. Jag omnämde nyss dessa stora utskänkningsställen, som utgöras af en byggnad, der utskänknings sker och som torde vara den lokal, som enligt författningen skall hållas stängd. Men utanför denna byggnad finnes ett mycket stort område der gästerna sitta. Nu tror jag det är ganska ovisst, huru vida domstolen kan ålägga en värdshusidkare ansvar i händelse gästerna sitta kvar i det fria och der under förbjuden tid förtära de af dem förut reqvirerade dryckerna. Jag föreställer mig att näppeligen någon ansvarspåföljd därför kan drabba värdshusinnehafvaren. Då inträffar det, att omedelbart före gudstjenstens början kommer den publik, som sitter utanför, att förse sig med spritdrycker, och så sitta de kvar med borden fulla af varor, och mängden kommer i detta fall säkerligen att förse sig med större förråd än han annars gjort, om han kunnat få varan i hvilken stund han önskat.

Jag frågar om det kan vara för uppfattningen om lagens helgd någon synnerligen tillfredsställande syn, att medan det heter, att utskänkningsställen äro stängda, det oaktadt hela publikum sitter kvar och fortsätter att förtära spirituosa? Man föranleder genom bibehållande af denna föreskrift oförändrad sådana orimliga förhållanden, att jag icke kan förstå, huru man kan vara blind därför. Det finnes i min tanke i denna fråga icke något utrymme för talet vare sig om dryckenskapens sorgliga följder eller andra här omtalade missförhållanden, som kunna vara väl förtjenta att uppmärksammas, när det gäller bränvinslagstiftningen i allmänhet. Jag vet väl att till behandling äfven vid denna riksdag föreligga förslag i den riktning, Kongl. Maj:ts proposition till förra Riksdagen angaf, men jag tager för gifvet att dessa förslag ej skola röna större framgång än Kongl. Maj:ts proposition vid förra Riksdagen, utan lär väl den nu gällande lagen i allt hufvudsakligt blifva fortfarande oförändrad. Och då det således nu endast är fråga om ändring i vissa kommuner af utskänkningstiderna under en eller två timmar å sön- och helgdagar, så vågar jag påstå, att allt detta tal om dryckenskapen och dess följder alldeles icke är på sin plats i denna diskussion, och därför att någon nykterhetsfråga här icke föreligger, om man vill se saken rätt, sakna ock i detta fall de åberopade petitionerna all betydelse. Frågan kan icke röra hela Sverige, utan ligger orsaken till att den blifvit väckt, uteslutande deri att i de största städerna, och möjligen blott i hufvudstaden, i detta fall tarivas särskilda polisföreskrifter, och att frågan dragits inför Riksdagen är, såsom jag nämnt, uteslutande beroende på den grannlagenhet hos regeringen att den i ett fall som detta, der lagen icke

Angående förutsätter något undantag, ansett, att både Riksdag och regering vilkoren för borde, på samma sätt som lagen tillkommit genom gemensamt beslut, försäljning af bränvin. äfven medgifva undantag derifrån.

(Forts.)

Det är om dessa förhållanden jag velat erinra, för att få frågan reducerad till de mycket små dimensioner, den rätteligen bör ega.

Herr Rydin: Jag skulle icke hafva begärt ordet om jag icke från Upsala erhållit en nykterhetsadress med begäran att låta den komma till Riksdagens kännedom. Den har följande lydelse:

Efter inbjudning af undertecknade infunno sig nyktersvänner i Upsala stad till ett antal af 1,500 à 2,000 till ett offentligt möte å Lutherska missionshuset, söndagen den 14 dennes, kl. 7 e. m., för att uttala sin mening angående Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till ändring i nya bränvinslagen af den 29 Maj 1885, åsyftande utsträckning i utskänkningstiden under sön- och helgdagar, och blef följande resolution af mötet antagen:

»Mötet uttalar såsom sin åsigt, att nu gällande förordning om utskänkning af spritdrycker bör i den punkt, som den kungliga propositionen afser, förblifva oförändrad, och vill derföre tillika uttala sin förhoppning, att Riksdagen för sin del ville afslå Kongl. Maj:ts proposition»,

hvarjemte mötet beslöt, att denna resolution genom undertecknade skulle till stadens riksdagsman framlemnas.

Upsala den 15 Mars 1886.

C. Y. Sahlin.

J. E. Andersson.

J. A. Borgström.

A. Norling.

John Olsson.

Carl Westergren.

För öfrigt hafva yttrats olika meningar rörande sjelfva saken. Medan jag har ordet ber emellertid äfven jag få uttala, att jag icke finner några sådana skäl för den ifrågasatta förändringen vara anförda, att de kunna föranleda ändring i det beslut Riksdagen förra året fattade i ämnet. Frågan gäller egentligen, huru vida den ifrågasatta förändringen är lämplig och nödvändig för Stockholm. Väl har man äfven talat om Göteborg, men derifrån hafva inga ansökningar uti förevarande riktning ännu inkommit. Och vidare är frågan: kan Stockholms polisväsende så ordna, att det kan med framgång tillse och förhindra att utskänkning icke eger rum under gudstjänsterna? Kan hufvudstadens polis upprätthålla ordning i detta afseende, så behöfves icke förändringen. Ar den åter för sådant ändamål otillräcklig, så är det å andra sidan i sin ordning att undantag sker särskildt för Stockholm. Men att hela Sveriges bränvinslagstiftning skall undergå förändring i anledning af förhållandena på Hasselbacken, finner jag icke vara lämpligt.

Herrar *Toll* och *Jak. Erikson* instämde med Herr Rydin.

Herr *Nyqvist*: Redan under öfverläggningen om bränvinsförsäljningslagen i fjor befarade jag starkt, att orden »särskilda omständig-

heter» i § 26 mom. 4 skulle komma mycken förargelse åstad. Så har ock inträffat. Dessa ord hafva blifvit en förargelseklippa; de hafva gjort både regering, kommun och Riksdag besvär och förtret.

Då jag först såg den Kongl. propositionen i denna fråga, så tänkte jag: då Riksdagen afvek från och förändrade Kongl. Maj:ts förslag i fjor, så vill Kongl. Maj:t i år återlemna gåfvan till Riksdagen, och jag har blifvit ännu mer stärkt i denna min öfvertygelse, sedan Herr Statsministern haft ordet. Att dessa »särskilda omständigheter» gjort regeringen mycket besvär är ingen hemlighet för någon. Jag tror att om Riksdagen i år fattar den Kongl. propositionen rätt, skulle Riksdagen afslå densamma och biträda det yrkande, som Herrar Wretlind och Gumælius i afgifna motioner framställt. Då tror jag, att vi åter skulle komma på det klara i denna fråga.

Herr Statsministern nämnde i sitt anförande, att det skulle ligga i kommunernas makt att bestämma, antingen de ville utsträcka utskänkningstiden eller icke. På visst sätt är nog detta en sanning, men jag vill dock härutinnan göra den erinran, att i en stadskommun, som består t. ex. af 3,000 inneväpnare, finnas 20 å 23 stadsfullmäktige, som ega att afgöra dylika frågor. Jag vet af erfarenhet från den kommun jag tillhör — jag har der varit stadsfullmäktig i 18 år — att det ofta händt, det personer inom denna korporation, som äro intresserade af nu i fråga varande handtering, fattat beslut, som äro uppenbart stridande mot stadens flertals öfrige invånares önsningar. Exempelvis ber jag få nämna, att en källarmästare kom till stadsfullmäktige med begäran om utskänkningstidens utsträckande under vissa förhållanden, d. v. s. om kalas eller baler höllos, till klockan 2 på natten. Stadsfullmäktige hade intet att erinra mot denna framställning, utan tillstyrkte densamma, och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande lemnade äfven dertill sitt bifall.

Under sådana förhållanden kan man fråga, hvarför icke tiden i allmänhet utsträcker till klockan 4 på morgonen; då kunde man ju få hålla på hela dygnet. Jag tror likväl att, om vi rätt förstå regeringens gåfva till Riksdagen i år, så böra vi afslå Kongl. Maj:ts proposition, som jag redan nämnt, och i stället bifalla de två nyssnämnda motionerna. Jag yrkar således afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Wretlind: Herr Statsministern har försökt reducera denna fråga till de små dimensioner, som han anser den hafva; och jag tror äfven, att den har det i regeringens ögon, men icke i svenska folkets, ty der tror jag den har stora dimensioner. Riksdagen bör visserligen vara tacksam, att regeringen af *grannlagenhet* velat hänskjuta frågans afgörande till Riksdagen, men för min del tror jag det varit mycket mera önskvärdt och lämpligt, att regeringen lika väl nu som förut under den då gällande bränvinlagen, som äfven förbjöd utskänkning och utminuterung under gudstjänst, på administrativ väg ordnat dessa förhållanden för Stockholms stad utan att dermed besvara Riksdagen. Jag tror att regeringen därför icke stått någon risk eller fått något klander från Riksdagens sida; och då hade hela saken så att säga passerat obemärkt för svenska folket;

Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)

Angående men, så som saken nu står, synes mig Riksdagen deremot böra afslå
vilkoren för regeringens förslag, lemmande sedan i regeringens skön att göra,
försäljning af brännvin. hvad den kan och bör göra.

(Forts.)

Jag yrkar fortfarande afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nyström: Vi hörde för en stund sedan från regeringsbänken, att en lagstiftande församling bör göra sig reda för hurudan den fråga är, som den har till behandling, samt att den icke bör låta påverka sig af tillfälliga känslöstämningar, äfvensom att här icke föreläge någon nykterhetsfråga, utan endast en ordningsfråga af mycket underordnad betydelse. Det skulle äfven vara så, Herr Talman, om den ifrågasatta ändringen vore af en i sig sjelf alldeles oskyldig natur; men nu är den sådan, att den äsyftar att bereda folk tillfälle att förtära mer och mer af en vara, som är den mest förderfliga af alla.

Under sådana omständigheter är det icke blott en ordningsstadga, som frågan gäller, utan det är fråga om ändring inom ett område, som berör de viktigaste moraliska och sociala förhållanden.

Man har sökt att vinna vårt bifall till den ifrågasatta förändringen, särskildt genom att betona, att den redan förut i verkligheten funnes, att dylika medgifvanden redan lemnats på administrativ väg. Härpå vill jag svara endast det, att *om regeringen* hittills velat taga på *sitt* samvete att medgifva en sådan förändring i en bestående lag, så må den också hädanefter bära detta ansvar, om den finner det skäligt, och icke begära att Riksdagen skall taga det på sig.

Jag yrkar afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Waldenström: Eftersom Herr Statsministerns yttrande i vissa punkter gick ut på att bemöta det, som jag tagit mig friheten att säga, skall jag be att till hvad jag sagt, och gent emot hvad Herr Statsministern anfört, få tillägga några ord.

Herr Statsministern sade, att lagstiftningen bör göra sig reda för, hvad det är fråga om, och icke taga hänsyn till några känslöstämningar hos allmänheten, äfven om de vore så vidsträckta och intensiva som de, hvilka framträdte på alla protestmöten, som i denna sak hållits i landet. Jag tror, att detta är en ståndpunkt, som Herr Statsministern sjelf ej kan alldeles fasthålla. Ty man bör vid lagstiftningen utan tvifvel taga hänsyn till, om lagens bestämmelser sára den allmänna sedlighetskänslan hos folket. Herr Statsministern har sjelf i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, såsom det synes mig, tagit en *obehörig* hänsyn till känslöstämningen hos ett visst slags folk, när han motiverat propositionen dermed, att allmänhetens utdrifvande ur utskänkningslokalerna under aftonsångsgudstjensten skulle »framkalla missnöje bland allmänheten». Hvad är nemligen en sådan motivering annat än att taga hänsyn till känslöstämningen hos den krogbesökande allmänheten? Men är det berättigadt att taga hänsyn till dennas känslöstämning, så är det väl äfven berättigadt att taga hänsyn till den känslöstämning, som hos *en annan* allmänhet gifvit sig ett så intensivt och kraftigt uttryck i de många protestmötena uti vårt land.

Herr Statsministern sade vidare, att här icke föreligger någon nykterhetsfråga, utan blott en polisfråga och att det endast är en missuppfattning, när man gjort den till en nykterhetsfråga. Jag tror att icke heller detta påstående håller stånd inför en närmare pröfning. Min öfvertygelse är, att när så väl den gamla lagen som 1885 års lag stadgade att utskänkingslokalerna skulle hållas stängda under högmesso- samt otte- och aftonsångsgudstjensterna, så skedde detta verkligen i nykterhetens intresse. Men om så är, då är onekligen frågan om upphäfvandet af ett sådant stadgande äfven en nykterhetsfråga. Skulle man medgifva, att här icke föreligger en nykterhetsfråga, så kunde hos en annan Riksdag yrkande komma att göras på upphäfvande af stadgandet om utskänkingsstälernas stängande äfven under högmessogudstjensten. Och man skulle då som nu kunna föregifva, att denna fråga icke heller vore någon nykterhetsfråga, utan endast en polisfråga. Men jag upprepar det: Var det en nykterhetsåtgärd, då lagen föreskref, att krogarne skulle vara stängda under gudstjensten, så är det äfven en nykterhetsfråga, då det gäller att upphäfva denna bestämmelse.

*Angående
vilkoren för
försäkring
af bränvin.*
(Forts.)

Herr Statsministern yttrade, att Riksdagens förra året fattade beslut gör en sådan förändring, som den här föreslagna, nödvändig. Jag tror icke det. Ty i den lag, som gälde före 1885, fans äfven förbud för utskänkning under gudstjensttimmarne, och för ändring häri har icke efter 1885 tillkommit något skäl, som icke kunnat göras gällande mot den lag, som egde bestånd före 1885. Men före 1885 hörde man alls icke talas om den »nödvändighet», som enligt Herr Statsministerns yttrande nu skulle förefinnas.

Är det fråga om några särskilda polisföreskrifter för Stockholm — Herr Statsministern yttrade nemligen, att det erfordrades särskilda polisföreskrifter för de större städerna och i synnerhet för hufvudstaden — då må man gifva sådana särskilda polisföreskrifter för Stockholm och de större städerna, men icke för den skull ändra en allmän lag och gifva hvarje stad i landet en frihet till utskänkning, som ej under en lång tid existerat och som ingen mer än några storkrögare i Stockholm begärt. Vi skulle derigenom komma bakom den ståndpunkt, hvarpå vi nu stå, och äfven bakom den, som vi stodo på före 1885. Anser Kongl. Maj:t sig kunna för några krogar i Stockholm och möjligen Göteborg gifva dispens från det allmänna förbudet mot utskänkning under tid för allmän gudstjenst — och Kongl. Maj:t har ju förut gjort det — då må han göra det, och jag instämmer här vid lag i hvad som nyss af en annan talare yttrades, att då må Kongl. Maj:t taga det på sitt ansvar, men Riksdagen bör ej taga det på sitt.

Herr Statsministern sade, att om sjelfva utskänkingslokalerna stängdes under aftonsångsgudstjensten, skulle gästerna ändå kunna sitta qvar och dricka på platsen utanför dem. De behöfde blott före aftonsångsgudstjenstens början requirera så stor quantitet spritdrycker, att den räckte äfven under gudstjensttiden. — I sanning en förträfflig skildring af det sedliga tillståndet i Stockholm. Jag vill mot denna invändning blott påpeka, att precis detsamma skulle kunna sägas om förbudet mot utskänkning under högmesso-

Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.

(Forts.)

gudstjensten. Ty, man kan äfven komma till krogen före högmessans början och då requirera, så att det räcker under de 2 timmar, som gudstjensten pågår. Emellertid är den farhåga, som blifvit uttalad af Herr Statsministern onödig. Han tyckes hafva glömt en § i 1885 års lag, nemligen den 27:de, som lyder: »Vid tider, då bränvinshandel enligt nästföregående § ej är tillåten, vare allt utlemnande af bränvin från försäljningsställe förbjudet.» Och i mom. 2 heter det: »Det vare ock förbjudet att, då utskänkning ej är medgifven, låta bränvin å utskänkingsställe förtäras». Således är det, som Herr Statsministern befarade, förebygdt genom 27:de § i den bränvinslag, som vi fingo i fjor. Jag förstår mycket väl Herr Statsministerns ställning, och de intressen, som ledt honom, då han tillstyrkt denna propositions framläggande, men jag förstår också den svenska allmänhetens nit deremot, som gifvit sig tillkänna på de talrika protestmötena, och jag håller före, att man icke bör förakta utan tvärt om taga hänsyn till hvad svenska folket i allmänhet tänker i detta afseende.

Jag yrkar alltså fortfarande afslag å den Kongl. propositionen.

Herr Boström: Jag ber få nämna, att min uppfattning i denna fråga ligger nära den, som uttalats af Herr Grefve De la Gardie och Forssell i af dem afgifven reservation. Denna författningsföreskrift återfinnes nemligen i alla föregående förordningar från och med år 1855 likaväl som den står i 1885 års förordning, och då Kongl. Maj:t förut ansett sig kunna medgifva dispens härutinnan, så synes Kongl. Maj:t äfven nu bort kunna gifva sådan dispens. Men då Kongl. Maj:t sjelf ansett sig icke böra göra det utan Riksdagens medgifvande, så har jag ansett det icke vara lämpligt att härtill säga nej och sålunda hänvisa regeringen till den maktfullkomlighet, som den synes icke vilja begagna sig af. På grund häraf har jag biträdt Kongl. Maj:ts förslag.

Det har här yttrats af en ledamot från Norrbotten, att det var ledsamma ord dessa »särskilda omständigheter». Jag vill då fästa hans uppmärksamhet på att dessa ord återfinnas äfven uti den föregående författningen och äro således icke nyttikomna här. Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på att, då denna fråga i hela sin utsträckning förelåg vid sistlidne riksdag, fattade Andra Kammaren för sin del ett beslut, som var mera liberalt än det som blef Riksdagens beslut. Första Kammarens beslut i fjor var deremot mera restriktivt, och den nu varande författningens lydelse framgick genom en sammanjemkning af Kamrarnes olika beslut. Det vore under sådana förhållanden rätt egendomligt, om denna Kammare nu skulle säga nej till en sak, som endast är en konsekvens af förra årets beslut.

Herr Waldenström yttrade i sitt sista anförande att lika väl som man kan begära dispens från att hålla utskänkingsställe stängdt under otte- och aftonsångsgudstjensterna, likaväl kan man göra detta äfven för högmessogudstjensten. Det synes att han icke riktigt tänkt på saken, då han kunnat så yttra sig. Vi böra komma i håg, att tiden för aftonsången utgör för en hel massa menniskor måltidstimme

och det låter sig väl icke göra att, sedan de börjat sin måltid, utvisa dem för att om en timme komma igen och fortsätta densamma. Till Stockholm och andra större städer kommer dessutom ett ganska stort antal resande i synnerhet sommartiden. Huru skulle det då tillgå, om en sådan lag skall verkställas?

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

Man har talat om ett ökad antal brott, att dårhusen befolkats mer och mer, och dylikt, men finnes det väl någon, som tror att allt detta åstadkommits genom utskänkning kl. 6—7 på helgdagseftermiddagarne? Ett sådant påstående skjuter öfver målet; och af sådana argument framgår också, huru ihåligt sjelfva motståndet är.

Det förefaller dessutom högst egendomligt att se, hvilka det är, som egentligen uppträda emot det nu föreliggande förslaget. Det är just samma herrar, som här påkalla statens ingripande med stränga lagbestämmelser, hvilka alltid annars, då fråga är i synnerhet om kyrkliga saker, icke vilja veta af några som helst band.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Nyström: Jag vill fästa den siste ärade talarens uppmärksamhet på, att det finnes äfven en annan timme på dagen, som med lika skäl kan kallas måltidstimme som tiden för aftonsången, och det är tiden emellan 11 och 1 på dagen. Det är bekant att det finnes en massa fint folk, i synnerhet resande, som ligger ända till 9 och 10 på f. m., stiger då upp och kläder sig och går sedan in på kaféet eller restaurationen för att få sin frukost eller sin lunch. Denna börja de vid half 11 tiden och fortsätta dermed till half 12 å 12. Nu låter ju den möjligheten tänka sig, att, efter nu gällande bestämmelser om att ingen utskänkning får ega rum under högmessan, de spisande måste, då kl. slår 11, blifva afbrutna midt under intagandet af sin frukost med ty åtföljande spirituosa. Upphäfver man nu förbudet mot utskänkning under otte- och aftonsångsgudstjensten, så skall nästa steg ovilkorligen blifva, att man utsträcker samma yrkande äfven till tiden för högmessogudstjensten.

Den siste ärade talaren undrade på att fruktan för en sådan obetydlighet, som utskänkningstidens ökande med blott en timme, kunde bestämma nykterhetsvännerna att rösta emot Kongl. Maj:ts förslag. För min del är det dock icke den ökade tiden i och för sig, som här vid lag är det enda bestämmande, utan äfven och i synnerhet fruktan för den *prestige*, som rusdryckshandteringen skulle erhålla genom ett sådant eftergifvande; dryckenskapen och spritdrycksintresset skulle derigenom få en glans, ett anseende, som vore alltför betydligt. Vi böra därför hålla på och stå fasta i vårt yrkande på afslag. Och jag ber att till dem af Kammarens ledamöter, som äro tveksamma i denna sak, få rigta en allvarlig bön och begäran, att de måtte vid detta förhållande fästa en sådan betydelse, att de ställa sig på afslagsvännernas sida.

Det var också en annan anledning jag hade att begära ordet. Jag har nemligen här i min hand ett papper, innehållande ett upprop, stäldt till Kamrarnes ledamöter. Då Doktor Anton Nyströms skrift om socialismen härom dagen lemnades till utdelning i Kam-

Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts)

maren, fick den icke komma fram på våra pulpeter. Huruvida detta var rätt eller icke, derom kunna meningarna vara delade. Men ett papper, som är stäldt till Kamrarnes ledamöter och innehåller ett meddelande i nykterhetsfrågan, icke heller kommit fram på våra pulpeter utan blifvit liggande derute, det måste förefalla besynnerligt. Detta papper utgör endast ett utdrag af protokollet vid ett af Stockholms Allmänna Nykterhetskomité föranstaltadt möte å nedre Börs-salen i Stockholm den 24 Februari 1886». Här läsa vi nu följande:

»§ 4.

— — — antogs enhälligt följande resolution:

»Mötet, som anser, att utskänkning af spirituosa under sön- och helgdagar är en i hög grad bidragande orsak till dryckenskap, osedlighet och brott, vill på det lifligaste protestera mot sådan ändring i 26 § af gällande utskänkingslag, att tiden för söndagsutskänkingen varder *utsträckt*. Skall någon ändring i denna § ske, bör den enligt mötets förmenande gå i en motsatt riktning, så att all söndagsutskänking varder helt och hållet förbjuden, eller åtminstone så långt, som Herrar Gumælius och Wretling i sina inom Riksdagens Andra Kammare i år väckta motioner föreslagit.»

§ 6.

Beslöts att mötets resolution jemte en förteckning å alla de protester i liknande syfte, hvilka under senaste tiden afgifvits, skulle tryckas och bland riksdagsmännen utdelas.

Stockholm som ofvan.

Enligt uppdrag:
A. P. Larsson.

Justeradt:
K. A. Jansson.

Protest mot Kongl. propositionen angående ändring af § 26 i Kongl. förordningen den 29 Maj 1885 har inom hufvudstaden afgifvits af 5 allmänna möten, 12 sällskap och föreningar och 50 goodtemplar-loger.»

Då nykterhetsverksamheten går ut på att inskränka bränvinsförbrukningen, måste man naturligtvis börja med att få densamma inskränkt på söndagarne. Då en eftergift i det i Kongl. propositionen angifna syfte utan tvifvel skulle vara ett svart bakslag åt nykterhetssträfvandet i förberörda hänseende, så yrkar jag fortfarande afslag på hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt.

Herr Granlund: Det kan icke förnekas, att om Kamraren bifaller Bevillnings-Utskottets förslag, så är ett nu gällande bestämdt lagstadgande upphäfdt, nemligen att »under gudstjenst skall utskänkingsställe alltid vara tillstängdt» — ty det är ganska antagligt, att de särskilda omständigheter, hvarunder vederbörande enligt detta för-

slag ega att göra undantag, på många ställen skola göra sig gällande. När man genomläser den Kongl. propositionen och Bevillnings-Utskottets betänkande, så har man svårt att finna något mera framstående motiv i denna fråga än de större restauratörernes begäran om ett sådant tillägg uti detta lagstadgande, att tillstånd må beredas dem att äfven under aftonsångs- och ottesångsgudstjensterna hafva sina utskänkningsställen öppna, åberopande dervid åtskilliga olägenheter af den nuvarande bestämmelsen, som dock endast äro hänförliga till förhållandena i Stockholm. Det är således en stockholmsfråga och, såvidt jag kan se, möjligen äfven af betydelse för en eller annan af de andra större städerna, men vi måste tänka på att det föreslagna lagstadgandet är afsedt att gälla för hela vårt land, och jag är öfvertygad om att den föreslagna ändringen icke kommer att mottagas med välvilja. Om man kunde stifta en undantagslag för Stockholm, ja, då vore ju det möjligen lämpligt. Hans Excellens Statsministern sade, att det blott vore en polisfråga och att den hade så ringa dimensioner. Om så vore, skulle jag icke hafva något mot ett bifall till förslaget, men nu är det en fråga, som gäller hela landet.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

Mine herrar, det går en rörelse från de djupa leden i hela vårt land att försöka bortdrifva den svåra dryckenskapslasten. Allvarliga fosterlandsvänner uppträda och bilda goodtemplarloger i denna riktning, och dessa verka i det tysta. Man klandrar dem för deras mystiska ordensväsende, men de hafva verkat ganska mycket godt. Jag såsom mångårig arbetsgifvare har med intresse följt deras verksamhet och det inflytande den haft på arbetarne, och jag får förklara, att man måste vara dem tacksam för deras ifriga bemödanden. Huru skulle det se ut, om det i Riksdagen nu fattades ett beslut sådant som detta om eftergifvande af Riksdagens sistlidet är fattade beslut och hvarigenom skulle föranledas möjligheten att krogarne öppnades äfven under gudstjensten. Jag tror icke det skulle mottagas med välvilja i landet. Det kan väl ingen vara motståndare till goodtemplarväsendet, som erfarit huru det verkat. Jag har sett familjefäder, som varit sambällets olycksbarn, men som nu genom goodtemplarismen blifvit aktade samhällsmedlemmar, personer, hvilkas familjer förut varit intagna på fattigvården, men som nu godt kunna försörja sig under inflytande af sådant, och då man vet att det är ur de djupa lederna fosterländska män träda fram för att genom föreningar, sådana som goodtemplarne, söka rädda sina kamrater från dryckenskapslasten, då man vet att detta måhända mer än föregående tidens nykterhetsverksamhet lyckats — då böra dessa sträfvanen äfven af staten erkännas såsom goda — och icke i tidpunkten lyckligt vald för att upphäfva ett lagstadgande sådant som det ifrågasvarande; frågan är enligt min uppfattning en stockholmsfråga, må den som sådan behandlas, men icke för hela landet.

Herr Talman, jag yrkar afslag på Utskottets betänkande.

Herr Dieden: Sedan konsekvenserna af den förra året beslutade bränvinsförsäljningslagen nu visat sig, finner jag det naturligt att Riksdagen ändrar densamma. Att, sedan utskänkningslagen varit öppnad,

Angående vilkoren för försäljning af bränvin.
(Forts.)

den plötsligt skulle stängas för en timme, för att sedan igen öppnas, kan endast väcka löje, men alldeles icke skapa någon aktning för lagen. Jag för min del kan alldeles icke förstå den utsträckning, som af en del talare gifvits åt denna fråga. Det är ju endast fråga om upphäfvande af detta afbrott på en timme. Jag skall således yrka bifall till Utskottets betänkande.

Herr vice Talmannen Larsson: Om landets befolkning skulle få höra, att vi här under flere timmars tid debatterat frågan om man skulle stänga krogarne en timme eller om det skulle vara så ytterst nödvändigt att supa, att krogarne måste hållas öppna öfven till och med under gudstjensten, så skulle den nog blifva något förvånad. Åtminstone är den allmänna meningen å landet den, att det icke är så nödvändigt att supa, att man icke kunde upphöra dermed under aftonsångsgudstjensten. Det är besynnerligt när man talar om svårigheten att stänga dessa finare utskänkningsställen och svårigheten att förmå den dervarande finare publiken att upphöra med supningen under gudstjensten. Om det hade blifvit sagdt, att meningen vore att utsträcka denna rätt till alla krogar, äfven de sämre, skulle jag hafva förstått det, men i fråga om dessa krogar, dit arbetarne gå hyser man ingen tvekan. Dessa ställen kan man utan tvekan och utan polis stänga under gudstjensttimmarne, med de finare ställena, sådana som t. ex. Hasselbacken, der skall det vara omöjligt att utan polis få ut folket. Jag tror emellertid icke det. Jag tror att de som befolka de finare ställena äro lika laglydiga som den befolkning, som besöker krogarne i våra gränder, och att äfven de, som besöka de finare restaurationerna, icke skola vilja trotsa den lag, som blifvit stiftad af Konung och Riksdag. Jag kan icke heller neka till att när jag i fjol biträdde § 26 i nu gällande bränvinsförsäljningsförordning, så gjorde jag och de fleste med mig icke detta i den tanke, att de undantag, som der gjordes, skulle blifva regel.

De flesta länsstyrelser hafva nemligen uppfattat dessa undantag såsom regel. Det finnes dock en del länsstyrelser, som ställt sig gällande lag till efterrättelse och icke gjort undantaget till regel utan till undantag; och jag tror icke att folket i dessa län lidit synnerligen deraf, att de icke fått den utsträckta rättigheten, som man fått i andra län. Nu ämnar jag för min del att vid behandlingen af Herr Gumælius' motion understödja denna, och då kommer man ifrån alla svårigheter. Man säger ju då, att å sön- och helgdagar man icke får utskänka bränvin annat än under måltid. Man invänder, att det är så svårt att få ut folket från utskänkningsställen under aftonsångsgudstjensten. Nog tror jag att det går bättre för sig då, än klockan elfva och tolf på nätterna, då stängning skall ske. Då torde det vara svårare att vid stängningen få ut gästerna, ty flere af desse äro då i det stadium, att de icke bry sig om lag eller författning. Jag tror verkligen att hufvudstaden kommit så att säga efter landsbygden, der man hunnit längre. Det var länge sedan man der tog bort husbehofsbränningen. Man sade då visserligen, att, om man toge bort husbehofsbränningen och stängde kro-

garne, det skulle i stället supas så mycket mer i hemmen, hvadan det vore bättre att ha kvar krogarne; men sedan man väl fått bort krogarne, så förminskades eller försvann äfven hemsuperiet mer och mer. Nu är det endast obetydligt kvar deraf mot hvad det var då man hade husbehofsbränning och krogar. Om man nu skulle fråga landtbefolkningen, om den ansåge nödigt att få igen de gamla tillfällena, då man kunde få bränvin nästan hvar som helst och äfven om söndagarne, skall den med fasa och afsky afvisa ett sådant förslag. Icke heller i städerna skulle det vara svårare att genomföra samma åtgärder. Efter några års förlopp skulle städerna, som nu tycka det vara en orimlighet att stänga krogarne om söndagarne, tacka den Riksdag, som befriat dem från det elände, som alstras genom dessa supställen. Jag tror icke, att det för städerna skulle medföra något olägenhet, utan tvärt om vara till stor lycka, om man toge bort eller åtminstone inskränkte dessa tillfällen till det myckna supandet. Detta läte sig godt göra genom att bifalla under en följande punkt i betänkandet Herr Gumälius' motion. Om man bifölle den motionen, så kunde man afslå förevarande punkt, som då icke behöfdes. Jag kommer således att förena mig med dem, som yrka afslag å Utskottets föreliggande förslag.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

I detta anförande instämde Herrar *Arnoldson, Holmgren, Odell* och *Jönsson* i Mårarp.

Vidare anförde

Herr Waldenström: Jag skall endast säga några ord med anledning af hvad Herr Boström anförde gent emot mitt senaste yttrande. Jag yttrade, att om utskänkning skulle blifva tillåten under aftonsångsgudstjensten, så skulle man också en gång komma att yrka dess tillåtande under högmessogudstjensten. Herr Boström menade, att jag icke så noga tänkt på hvad jag då sade. Jag ber därför att få säga, att jag hade visserligen noga tänkt derpå. Orsaken hvarför 1885 års och föregående författningar bestämde, att utskänkingsställena skulle vara stängda under tiden för allmän gudstjenst, var den, att man fann det vara för den kristliga känslan motbjudande, att utskänkingsställena skulle hållas öppna på samma tider, som allmän gudstjenst hölls. Tillåter man nu att de hållas öppna medan aftonsångsgudstjenst pågår, så uppoffras ju den principen, att de böra vara stängda under tiden för allmän gudstjenst. Sedan kan man med allt skäl fråga, hvad som skiljer högmessogudstjenst från aftonsångsgudstjenst, och hvarför icke krogarne kunna få hållas öppna under den ena gudstjensten så väl som under den andra. Herr Boström förmenade, att man borde taga hänsyn till folks vanor äfvensom dertill, att många just äte middag vid den tid, då aftonsångsgudstjensten begynte. Men hvem äter då middag under ottesångsgudstjensten? Ty här är ju fråga om krogarnes öppnande ej blott under aftonsångs- utan äfven under ottesångsgudstjenst. Utgående från den af Herr Boström framhållna synpunkten, borde man hafva yrkat, att utskänkingsställena skulle hållas stängda under ottesångsguds-

*Angående
vilkoren för
forsäljning
af brännvin.*

(Forts.)

tjensten, men få vara öppna under högmesso- och aftonsångsguds-
tjensten. Ty de samma, som äta middag under aftonsångstiden, äta
frukost under högmessogudstjensttiden. Jag hemställer dock än en
gång om det kan vara skäl att för hela riket stifta en lag i detta
syfte, endast därför att herrarne i Stockholm skulle blifva missnöjda,
om de icke finge den äskade friheten. Jag yrkar fortfarande afslag
å Utskottets hemställan och skall sedan förena mig med dem, som
komma att yrka bifall till Herr Gumelius' motion.

Herr Truedsson: Jag ber få tillkännagifva, att jag fått en
skrifvelse från en del nykterhetsvänner i Åhus, som protestera emot
Kongl. Maj:ts förslag. För egen del får jag instämma med dem.

Herr Jöns Rundbäck: Jag skulle icke hafva yttrat mig i denna
fråga, om det icke hade varit för att påvisa en omständighet vid
densamma, som ännu icke blifvit berörd, nemligen att den lilla hvila,
den frihet och tillfälle till rekreation, som betjeningen å utskänknings-
och restaurationslokaler erhålla under den timme dessa ställen skola
hållas stängda, kanhända äfven bör beaktas. Dessa uppappare och
uppapperskor äro upptagna från tidigt på morgonen till långt fram
på natten, så att en sådan liten ledighet kan vara högst behjertans-
värd.

Jag tillåter mig därför att yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Herr S. M. Olsson: Såsom af Utskottets betänkande synes, har
jag reserverat mig och i reservationen uttalat min ståndpunkt i frågan.
Då min ståndpunkt fortfarande är densamma, anhåller jag om afslag
å Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Sjöberg i Stockholm: Det är naturligtvis alldeles klart
eller var åtminstone att vänta, att, i en fråga sådan som denna,
nykterhetsaken i sin helhet skall komma under betraktande och
skärskådas från alla de synpunkter, som nu blifvit berörda. — Den
synpunkten, som Herr Jöns Rundbäck nyss framhöll, bekänner jag,
hade jag icke tänkt på, fast äfven den torde vara af sin vigt och
sitt värde, då man söker påfinna alla slags skäl mot antagande af
af den Kongl. propositionen. Men jag ber att få upprepa hvad förut
blifvit sagdt och, med synnerlig skärpa, framhållits af Herr Stats-
ministern, att här gäller det icke en nykterhetsfråga, utan endast
en polisfråga, som förhållandena i hufvudstaden göra nödvändig att
afse, och som dessutom kan vara af vigt för en och annan af de
större städerna. Är det då lämpligt eller tillständigt att, på sätt
som skett, framställa anmärkningar mot ett förslag, som afser att
fästa Riksdagens uppmärksamhet på nödvändigheten af att förändra
en bestämning i en af Riksdagen antagen författning. Kan någon på
fullt allvar tro, att nykterheten befrämjas genom den inskränkning
man här vill åstadkomma och som påtagligen visar sig vara alldeles
otillämplig. Hela Stockholms poliscorps skulle icke vara tillräcklig
för att stäfja öfverträdelserna af den ifrågavarande bestämningen, ja

äfvén om man toge hela den härvarande garnisonen till hjälp, skulle det icke förslå.

Mest förundrar jag mig öfver hvad som yttrats af vice Talmannen, hvilken Stockholm under många år haft äran att räkna till en af de sina, hvadan han borde hafva någon erfarenhet af lifvet i hufvudstaden och icke befinna sig i ett sådant oskyldighetstillstånd — att han säger, att det är de finare herrarne just, som frekventera krogarne, och icke vet att det icke är desse slags herrar, utan just personer, som icke kunna hänföras till den kategorien, hvilka utgöra publiken på de större restauranterna om söndagarne. Jag föreställer mig, att den ärade vice talmannen möjligen någon gång en söndag besökt till exempel Stockholms Tivoli, och då borde ett sådant yttrande icke hafva ifrågakommit — men frasen är onekligen af en viss effekt här i Kammaren.

Om så är förhållandet, hvad vinner man då genom ett sådant stadgande? Det är mig alldeles omöjligt att förstå, och jag vågar ändå påstå, att jag är så stor vän af nykterheten som någon. Jag tviflar på — ja, jag vågar till och med antaga, att hvar och en skall vara öfvertygad om det berättigade i detta tvifvel — att nykterhetens sak i och för sig skall befrämjas genom förkastande af det föreliggande förslaget. En hop landsortsbor komma söndagarne under sommaren i stora flockar på jernvägar och med ångbåtar till Stockholm, och dessa behöfva väl en sådan vederqvickelse, som består i mat och dryck — skulle man då icke kunna unna dem denna lilla förmån?

För öfrigt, då man nu talar om ottesångs- och aftonsångsgudstjensterna, så vill jag påpeka, att dessa hållas icke här i Stockholm vid samma tider i de territoriella församlingarna.

Nu vill jag vända mig särskildt till dem, som alltid bestorna statskyrkan — de ha ju bönestunder, som upptaga hela söndagen — skall man icke med samma skäl från deras ståndpunkt kunna säga, att utskänkingen bör vara förbjuden hela söndagen, emedan bönestunder hållas till och med under söndagsaftnarne.

Om något kunde vinnas genom bibehållandet af det nu ifrågavarande stadgandet, vore jag den förste, som med min röst skulle bidraga till befrämjande af nykterhetsvännernas önskningsar i detta fall, men Kammarens ledamöter skola finna, att det är nära nog omöjligt att vinna det mål, som nykterhetssträfvandena här vid lag afse. Dessa sträfvanden hafva otvifvelaktigt en god framtid för sig, men det finnes något, som heter frihet, och denna bör man icke inskränka på ett sådant sätt, att man motverkar det ändamål, man vill uppnå.

På dessa skäl, Herr Talmän, anser jag mig böra yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Ekman: Jag hade trott, att hufvudstadens schweizerier besöktes af laglydigt folk, och att det skulle vara nog, att lagstiftarne stiftade en lag om att gästerna på viss tid skulle aflägsna sig från dessa lokaler, för att den skulle blifva hörsamnad. Men både af Herr Statsministerns och af Herr Sjöbergs uttalanden tycks temligen tydligt framgå, att dessa schweizerier besökas af mycket svårt folk,

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.*
(Forts.)

Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.
(Forts.)

eftersom polis måste användas för att på bestämd tid kunna få lokalerna utrymda; ja, Herr Sjöberg har till och med förklarat att polisen icke är tillräcklig för ändamålet, utan att den måste taga garnisonen till hjälp. Nå ja, är det så att Stockholm icke har tillräckligt stor polisstyrka för ordningens upprätthållande, så är det då icke ur vägen, att garnisonen griper in för att hålla ordning bland stadens herrar. När man hör sådana yttranden, må det icke förtyckas att man anser det lika betänkligt att lagstifta i den riktningen, att krogarne få hållas allt mer och mer öppna.

På dessa jemte af flere föregående talare anförda skäl yrkar jag afslag å Kongl. Maj:ts förevarande proposition.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de gjorda yrkandena framstälde Herr Talmannen propositioner på så väl bifall till Utskottets hemställan som afslag derå; och förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering blef begärd samt företogs enligt en nu uppsatt och af Kammararen godkänd, så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Bevilnings-Utskottet hemställt i första punkten af betänkan det N:o 10, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Utskottets omförmälda hemställan af Kammararen afslagits.

Voteringen utföll med 75 ja mot 108 nej; i följd hvaraf Utskottets hemställan af Kammararen afslagits.

Punkten 2.

I en inom Andra Kammararen väckt motion, N:o 186, hade Herr *E. W. Wretlind*, med hvilken flere af Kammararens ledamöter sig förenat, på anförda skäl föreslagit, att Riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring i brännvinsförsäljningslagens § 26 mom. 3, att detta finge följande lydelse: »Under sön- och helgdagar vare utskänkning af brännvin i stad tillåten endast vid middagstiden åt spisande gäster under högst tre timmar, som af Kongl. Maj:ts Bevilningshafvande, efter kommunalstyrelsens hörande, bestämmas»; men hemstälde Utskottet, att motionen måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

I fråga härom anförde:

Herr S. M. Olsson: Efter den utgång den i första punkten omhandlade frågan fått, yrkar jag afslag äfven å denna punkt och följaktligen bifall till Herr Wretlinds motion.

Herr Wretlind: Jag vill blott påpeka att, om Kammaren skulle vara benägen att bifalla Herr Gumælii motion, det torde vara alldeles nödvändigt att äfven bifalla min motion. Uti § 26 mom. 3 i gällande bränvinsförsäljningsförordning stadgas: »Under sön- och helgdagar vare i allmänhet utskänkning af bränvin tillåten endast vid måltider åt spisande gäster.» Men, enligt Herr Gumælii förslag, skulle ur mom. 4 i nämnde § borttagas den Konungens Befallningshafvande medgifna rätt att, efter vederbörandes hörande, förordna om försäljningstidens utsträckning. Skulle nu Herr Gumælii motion bifallas, så skulle nuvarande lydelse af mom. 3 taga sig besynnerlig ut, då det icke längre skulle förefinnas någon möjlighet att utsträcka försäljningstiden. Den ena motionen kan således icke bifallas, utan att äfven den andra vinner Kammarens bifall. Då emellertid min motion framkommit såsom en protest mot regeringens förslag, och detta nu fallit, samt då Första Kammaren redan afslagit såväl min som Herr Gumælii motion, skall jag, för min del, nu icke framställa något yrkande.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)*

Herr Svensson i Lösen: Jag begärde icke ordet vid behandlingen af den föregående punkten och skulle icke heller hafva gjort det nu, om jag icke hört att den förste talaren yrkat bifall till Herr Wretlinds motion. Jag var frånvarande då detta ärende afgjordes i Utskottets plenum, men har deltagit i dess behandling inom afdelningen; och jag påyrkade då afslag å alltsammans, både å den Kongl. propositionen och de två motionerna. Det motiv, som ledde mig härtill, var det, att då vi i fjol antogo en ny spritförsäljningslag, som icke verkat mer än sex månader, och denna lag, efter långa strider och — om jag så får kalla det — vissa kompromisser, kom till stånd, ansåg jag icke lämpligt att så snart göra ändringar i densamma, utan jag ansåg, att denna lag bör ännu någon tid kvarstå, åtminstone tills det med starkare tryck än hittills gifvit sig till känna, i hvilken riktning ändringen bör komma att gå.

Jag hade icke ämnat begära ordet, så vida icke en talare begärt bifall till Herr Wretlinds motion. Jag lemnade mitt votum till afslag å regeringens förslag, och jag lemnar mitt votum äfven till afslag å motionerna, så väl Herr Wretlinds som Herr Gumælii.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr Talmannen till proposition upptagit de gjorda yrkandena, blef Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

I punkten 3, som härefter föredrogs, hemställde Utskottet, att en af Herr A. Gumælius väckt motion om uteslutande ur 4 mom. af § 26 i gällande bränvinsförordning af orden »eller utsträckning» icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Ordet lemnades till

Herr Pehrsson i Norrsund, hvilkens ofvanomförmälda reservation afsåg jemväl förevarande punkt, och som nu anförde: Då jag

Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)

lät anteckna mig som reservant mot det förevarande betänkaudet, var det hufvudsakligast den förändring i 26 § af nuvarande förordning rörande bränvinsförsäljning, Herr Gumælius i sin motion föreslår, som tilltalade mig, emedan genom denna förordning det lilla, men obestridligen säkra steget framåt i nykterhetens intresse vinnes, att all servering af starka drycker vore avslutad klockan 10 på aftonen.

Jag anhåller därför, Herr Talman, om bifall till Herr Gumælii motion och afslag å Utskottets hemställan.

Vidare yttrade:

Herr Gumælius: Jag skall bedja få erinra derom att, sedan Kammaren nu förkastat Kongl. Maj:ts förslag, och detta sålunda fallit, så har i och med detsamma också fallit hvad Herr Statsministern nyss kallade för den naturliga konsekvensen af hvad Riksdagen i fjol beslöt genom insättandet i 26 § af bränvinsförsäljningsförordningen af rättigheten för Konungens Befallningshafvande att utsträcka försäljningstiden, der särskilda omständigheter sådant föranleda. Vi skulle deremot, om man nu antager både Herr Wretlinds och mitt förslag, stå på alldeles samma grund, som Kongl. Maj:t gjorde i fjol. Herr Wretlind har låtit sitt förslag falla. Vill Kammaren nu antaga mitt förslag, hafva vi derigenom icke gått så långt i restriktion, som i det förslag Kongl. Maj:t i fjol framlade och hvilket då inom Riksdagen erhöll ganska starka sympatier, ehuru, då Utskottet kom med sitt förmedlingsförslag, i hvilket det hade insatt i 26 § de ödesdigra orden »eller utsträckning», detta af Riksdagen bifölls.

Redan i fjol yrkade jag på, att dessa ord skulle från paragrafen utgå, men jag afstod från detta yrkande, efter erinran derom att det skulle i Riksdagens sista timme möta svårigheter att vidtaga denna ändring, och sedan Kammarens ende nuvarande landshöfding afgifvit en bestämd förklaring — efter hvad jag tror mig minnas, i bestämdare ordalag än protokollet förvarar — att, åtminstone inom det åt honom anförtrödda län, skulle författningen efterleivas och inga eftergifter medgifvas utan synnerligt starka skäl. Han tillade, att han visserligen icke kunde bestämdt svara för de öfriga landshöfdingarne, men trodde dock helt visst, att de skulle behandla dylika frågor lika försigtigt, som han ämnade göra.

Nu har visserligen endast en kort tid förflutit, sedan denna lag infördes, men vi hafva redan haft många tillfällen att se, huru stadgandet i 26 § tillämpats. Man har letat upp alla möjliga omständigheter, som kunde föranleda till utsträckning af försäljningstiden, och sedan dessa önsknigar af bränvinsbolag eller enskilde bränvinsäljare frambruits af stadsfullmäktige eller allmänna rådstufvor, har en sådan tillåtelse i de flesta län beviljats, vare sig att ansökningen tillstyrkts eller afstyrkts af magistraten. Oftast hafva Konungens Befallningshafvande visat sig synnerligen godhertade och icke velat säga nej. Några Befallningshafvande hafva dock varit hårdare, såsom i Upsala län, Östergötland och Dalarne, samt Vesternorrlands län, der man i flera fall vägrat bifalla dylik utsträckning af bränvinsutskänkningstiden, utan att verkligen särskilda skäl därför blifvit an-

förda. Måhända har en sådan mera lagenlig tolkning af paragrafen egt rum i ytterligare något eller några få af de öfriga länen; — möjligen, säger jag, ty de uppgifter, jag erhållit, äro ty värr icke fullständiga.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.*

(Forts.)

Hvad särskildt beträffar den af mig omnämnde landshöfdingens eget län, Elfsborgs län, så finner jag att man der icke gått alltför strängt till väga, ty i sjelfva residensstaden Venersborg hafva de förnämsta restaurationer, med undantag af ett särskildt nämndt schweizeri, erhållit rättighet att hålla öppet eventuellt till klockan 1 på natten. I grannstaden Uddevalla begärde man att få hålla öppet till klockan 11 e. m. och erhöll tillstånd dertill; och på samma sätt i Alingsås.

Ser jag nu på det län, jag tillhör, finner jag att i staden Örebro hafva somliga restaurationer, kaféer med mera rättighet att hålla öppet till klockan 11 e. m., andra deremot ända till klockan 12, hvarjemte de få ytterligare hålla öppet dels 1 timme efter baltillställningar och dels 2 timmar efter derom gjord anmälan. Sålunda skulle man kunna hålla på temligen långt in på småtimmarna. Detta beslut har dock blifvit öfverklagadt af en stor del af stadens invånare. I Askersund, en af de städer, för hvilka Herr Ekman sitter såsom representant här i Kammaren, har man begärt och erhållit tillstånd att hålla öppet till klockan 12 på natten; men deremot har man varit mindre efterlåten mot en annan af städerna inom samma valkrets, Nora, ty der begärde man visserligen att få hålla öppet längre, men fick icke tillstånd dertill längre än till klockan 10 e. m. Deremot fick man i Nora rättighet att hålla öppet en timme efter baler samt, efter särskild anmälan, ytterligare fyra — fyra — timmar, således en god del af natten.

Från Lindesberg har jag icke erhållit någon uppgift, men deremot vet jag att i Kristinehamn, den fjerde eller första af Herr Ekmans 4 städer, hafva restauratorerne fått rättighet att hålla öppet till klockan 11 e. m. under vanliga förhållanden och till klockan 12 då det är marknad. I denna stad, likasom i länsstaden Karlstad, hafva bränvinssäljarne rätt att hålla utskänkningsställena längre öppna under marknader, och der råder sålunda alldeles olika förhållande emot på landsbygden, der man somligstädes förbjuder all utskänkning af bränvin vid dylika marknadstillfällen.

Vidare skulle jag för Kammaren kunna uppgifva, huruledes man på många andra håll, och somligstädes emot magistratens afstyrkande, fått tiden utsträckt, om än mycket ojemnt. Detta förefaller verkligen såsom ett väl långt sträckt administrativt godtycke. Utskottets motivering i all sin enkelhet lyder hufvudsakligen sålunda: »Såvidt Utskottet erfarit, hafva de ifrågavarande momenten i förordningens 26 § ej väl lat några olägenheter af beskaffenhet att motivera de restriktioner i berörda bestämmelser, som motionärerne påyrkat.» Efter de upplysningar, jag här lemnat från några få län, och till hvilka, såsom flertalet af denna Kammares medlemmar hvar för sin ort noggsamt känner, talrika motstycken kunde anföras från andra landsdelar, så hoppas jag, att åtminstone de af Utskottets medlemmar, som äro från de trakter af landet jag nyss antydde, icke borde hafva något emot att

Angående låta den motivering, Utskottet användt för sitt afstyrkande utlåtande, vilkoren för förfalla, och således afstyrkandet göra sällskap. Jag hemställer, Herr Talman, om proposition på bifall till min motion.

(Forts)

Herr Jonsson i Hof: Såsom herrarne finna af en anteckning i betänkancket, har jag icke tagit del i behandlingen af denna fråga i Utskottet. Jag vill derfor nu gifva till känna min ställning till frågan och får då förklara, att mina åsigter gå i den rigtningen, att jag skulle hafva yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag, emedan det var en ordningsfråga, och det är mycket svårt att komma till rätta dermed utan den ändring Kongl. Maj:t föreslagit, men att jag skulle varit böjd för en motsatt rigtning beträffande de två motionerna. Då emellertid Kammaren afslagit första punkten, och då författningen är så ny att den bör tillämpas ytterligare någon tid, samt då sannolikt åtskilliga af Kammarens ledamöter till följd deraf röstat emot den 1 punkten, så tror jag också att konsekvensen bjuder att afslå äfven detta och låta allt förblifva vid det gamla.

Jag hemställer om afslag å motionen.

Herr Odell: Det har från statsrådsbanken yttrats, att genom att afslå Kongl. Maj:ts proposition i detta ämne — ingenting skulle vinnas i nykterhetens intresse. Jag vill lemna detta yttrande åt sitt eget stora värde, men jag föreställer mig, att bifalla vi den nu föreliggande motionen, nemligen Herr Gumælii, skulle väl icke kunna läggas oss till last att vi arbeta mot nykterhetens intresse. På grund deraf att jag tror att det är i nykterhetens intresse denna motion blifvit väckt och att det också vore i nykterhetens intresse att den blefve bifallen, får jag derfor, till den kraft och verkan det hafva kan, af hela mitt hjerta önska bifall till motionen.

Herrar *Björkman* och *Jönsson* i Mårarp instämde med Herr Odell.

Herr Toll yttrade: Instämmande i Herr Gumælii motion, och då jag anser oformligt att ytterligare stadfästa en lag, som i tillämpningen gör regeln till undantag och undantagen till regel, skall jag endast bedja att få framställa mitt yrkande på bifall till motionen och således afslag å Utskottets förslag.

Med Herr Toll instämde Herr *Nyqvist*.

Herr vice Talmannen Larsson: Jag skall också bedja att få instämma i Herr Gumælii motion. Jag yttrade redan då jag förra gången hade ordet, att jag ville biträda denna motion, och sedan Kammaren nu har afslagit Utskottets hemställan i första punkten och således äfven Kongl. Maj:ts proposition, så anser jag att, för att undanröjda de många olägenheter, som hade föranlett denna proposition, det är rent af en skyldighet för majoriteten inom denna Kammare att bifalla Herr Gumælii förslag.

Häruti instämde Herrar *Petersson* i Boestad, *Eklund*, *Vilh. Carlson*, *Beckman*, *Jak. Erikson*, *Truedsson*, *Ekman* och *Oberg*.

Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.

(Forts.)

Härefter anförde:

Herr Nyström: Den förste talaren har redan påpekat svagheten i Utskottets motivering, och jag vill blott bifoga ännu ett skäl, som talar för afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Gumælii motion.

I mom. 4 af ifrågakvarande 26 § heter det: »Der *särskilda omständigheter* föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning» och så vidare. Det ser således ut som om det skulle kunna finnas särskildt behof att inskränka tiden för starka dryckers utskänkning, och jag föreställer mig, att detta behof icke kan bero på annat än att folket super för mycket, så att myndigheterna på en ort finna detta vara en särskild omständighet, som föranleder behofvet att inskränka tiden för sådana dryckers försäljning! Då frågar jag: hvilken särskild omständighet skulle det väl kunna vara, som fördrade försäljningstidens utsträckning? Jo, naturligtvis den, att folket på en viss ort skulle supa för litet! Men jag hemställer om man skulle kunna tänka sig att det funnes en ort, der myndigheterna tyckte, att folket för litet begagnade sig af starka drycker! Jag behöfver icke vänta på svar på en sådan fråga. Då jag icke kan tänka mig att något annat behof skulle kunna förefinnas för försäljningstidens utsträckning, och då dessa uti ifrågakvarande § förekommande ord »eller utsträckning» hafva gifvit anledning till en sådan tolkning af lagen, att dess syfte derigenom har blifvit gäckadt och omintetgjordt, så beder jag att få yrka bifall till Herr Gumælii motion.

Herr Boström: Det var ett egendomligt sätt att argumentera, som den siste talaren begagnade. Han menade, att intet behof af försäljningstidens utsträckning kunde komma i fråga. Vi måste dock komma i håg, att på offentliga lokaler firas ofta enskilda fester, såsom bröllop och andra tillställningar, för hvilka utrymme saknas i hemmen. Skulle nu den normala försäljningstiden icke under några förhållanden få utsträckas, så skulle sådana fester icke kunna firas på offentliga ställen utan att afbrytas. Det är bland annat för att vederbörande må kunna medgifva att så icke behöfver ske, som detta stadgande om försäljningstidens utsträckning tillkommit. Mig veterligen hafva vederbörande ej heller begagnat denna rätt i andra fall än de af mig nu nämnda, och då det icke kan vara skäl att börja ändra författningen förrän det visat sig att denna rätt blifvit missbrukad, så får jag för min del yrka afslag å motionen och bifall till hvad Utskottet hemställt.

Herr Lönegren: Jag är förekommen af Herr Boström och beder att få instämma med honom. Jag vill blott nu fästa uppmärksamheten uppå, att Kongl. Maj:ts proposition afser ändring af mom. 5 i Försäljningens 26 § rörande utskänkning under gudstjänst, men att Herr Gumælii motion deremot afser att ändra mom. 4 i samma paragraf, och borttagande i detta senare moment af rät-

Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.

(Forts.)

tigheten för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att medgifva *utsträckning* af den i allmänhet bestämda utskänkningstiden, således äfven vid offentliga och enskilda festtillställningar, som hållas å värdshus eller restauranter. Detta innebär dock något, som synes mig gå allt för långt, och skulle det vara ett bra stort intrång i den personliga friheten, om ej vid sådana tillfällen det skulle kunna af myndigheterna medgifvas, att utskänkning får ega rum vid måltider, som i allmänhet ej serveras förr än klockan 10 å 11 på aftonen.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Gumælius: Jag måste hafva talat för tyst förra gången jag yttrade mig, att döma af hvad jag nu hört af två framstående medlemmar af Bevillnings-Utskottet, dess vice ordförande och den talare som efter honom hade ordet. Jag tyckte mig höra, att den förre af dem slutade sitt anförande dermed, att honom veterligen hade försäljningstidens utsträckning icke egt rum i andra fall än de af honom angifna, såsom vid firandet af bröllop och andra enskilda fester. De fall, som jag nämnde, antyde dock att utskänkingsställen af den förnämligare arten fått i allmänhet, och ej blott vid särskilda festligheter, hållas öppna de tider jag angaf, och att nästan öfverallt sådana ställen medgifvits en utsträckt försäljningstid af en, två, ja, på ett ställe, ända till fyra timmar i och för bröllop m. m. utöfver den för dem normala utsträckningen, som i och för sig går långt utöfver författningens normaltids.

Det beslut Kammaren kommer att fatta i denna fråga kan just icke, äfven om min motion bifalles, nu blifva annat än oponionsyttring, sedan Första Kammaren godkändt afstyrkandet. Om Kammaren kunde, med utsigt till praktisk påföljd, besluta att återförvisa ärendet till Utskottet, skulle jag vilja till dess medlemmars omtanke rekommendera att framlägga ett förslag, så formuleradt, att det medgäfvade försäljningsrättens utsträckning endast i sådana särskilda privata fall, som dem, i hvilka Utskottets vice ordförande anser, att författningen borde tillämpas, och föreställer sig, att den verkligen tillämpas. En brännvinsförsäljningslag bör icke vara på det sättet affattad, att den, mot deras mening och förmodan, som författat förordningen, medger en så olikartad och utsträckt tillämpning, som här förekommit. Det vore väl riktigare, att denna myndigheternas rättighet begränsades till helt andra dimensioner, än som medgifvits genom Bevillnings-Utskottets sammanjemkningsförslag vid förra riksdagen, hvilket föranledt att hvad som skulle vara undantag blifvit regel i våra städer. Jemte det jag upprepar att, hvilket beslut Kammaren än må fatta, detta dock icke för närvarande kan innebära annat än en opinionsyttring vare sig *för* eller *mot* laga föreskrifters upprätthållande i detta fall, hemställer jag att Kammaren ville afgifva sin oponionsyttring genom att bifalla min motion; detta kan Kammaren verkligen göra.

Herr Göransson: Då man sett att Konungens Befallningshafvande i de allra flesta län gjort det i lag stadgade undantag till regel, och då jag anser att ett sådant förfarande icke kan vara till

nykterhetens befrämjande utan tvärtom, och då det dessutom äfven står i strid mot den allmänna opinionen inom landet, så ber jag att få yrka bifall till Herr Gumælii motion.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin.*

(Forts.)

Herr Wretlind: Med anledning af ett yttrande, som blifvit fäldt, vill jag meddela den upplysningen, att Göteborgs stadsfullmäktige, magistraten derstädes äfvensom Konungens Befallningshafvande i länet ansett särskilda omständigheter förefinnas, som borde förändra till, att alla utskänkningsställena skulle hållas öppna till kl. 12 på natten, ehuru denna åtgärd åtminstone var i fullkomlig strid mot befolkningens åsichter.

Visserligen uttalade stadsfullmäktige vid beviljande af denna eftergift den förhoppningen, att utskänkningsbolaget icke skulle begagna sig af denna rättighet, och bolaget har icke heller gjort detta; det har fortfarande stängt sina utskänkningsställen kl. 9 e. m. om sommaren och kl. 8 om vintern, men beslutet visar emellertid, att liberaliteten hos de styrande inom detta samhälle är ofantligt stor.

För öfrigt instämmer jag med dem, som yrka bifall till Herr Gumælii motion, för att derigenom afgifva en opinionsyttring, hvilken enligt min åsigt skulle komma att verka ganska välgörande i landsorten.

Herr Waldenström: En talare nära intill mig sade att, när Kongl. Maj:ts proposition afslagits på den grund, att man icke borde vidtaga någon förändring i en lag, så ny som denna, så skulle man också på samma skäl afslå Herr Gumælii motion. Jag får med anledning deraf säga, att jag icke yrkat afslag å den Kongl. Maj:ts proposition endast på den grund, att författningen var så ny, utan jag har gjort det af helt andra och sedliga grunder. Jag anser nemligen att när förändring af en lag skall ske, så bör ett behof deraf förefinnas; men ett behof af ändring i den rigtning, som Kongl. Maj:ts förslaget, har jag icke funnit vara för handen. Deremot kan man, då det gäller Herr Gumælii motion, verkligen åberopa sig på ett sådant behof. Detta är framkalladt deraf att Konungens Befallningshafvande i de flesta län funnit sig föranlåtna att tolka orden »särskilda omständigheter» på ett sätt, som står i uppenbar strid mot den uppfattning, som regeringen uttalade vid förslaget framläggande under förra riksdagen. De hafva nemligen tolkat detta uttryck så, att det icke blott för särskilda tillfällen utan för särskilda krogställen beviljat förlängd utskänkingstid. Och om än detta icke inom andra län skett i den utsträckning, som Herr Wretlind omnämnde, från Göteborg, så bör dock Kammaren genom bifall till Herr Gumælii motion uttala en opinion mot landshöfdingeembetenas sätt att så tolka den nya författningen. Hvad Herr Boström yttrade, att försäljningstidens utsträckning väl icke blifvit medgifven annat än vid undantagstillfällen, är alltså ett misstag. Men derom behöfver icke vidare ordas, då hans yttrande redan blifvit af andra bemött, hvarför jag slutar med att instämma med dem, som yrkat bifall till Herr Gumælii motion.

Angående
vilkoren för
försäljning
af bränvin.
(Forts.)

Häruti instämde Herr *Magn. Jonsson*.

Herr Boström: Jag vill blott anhålla, att Kammaren icke måtte afgifva någon opinionsyttring endast på den grund att en sådan icke skulle leda till något resultat, helst härtill kommer, att detta beslut skulle gå i aldeles motsatt rigtning mot Kammarens förlidet är fattade beslut.

Herr Gumælius:

Herr Johansson i Noraskog: Jag skall endast be få fästa uppmärksamheten på, att orden »särskilda omständigheter», som förekomma i denna paragraf, funnos redan förut i den gamla författningen, som gälde innan den nuvarande utfärdades. Det var således ingenting nytt, Riksdagen i fjol beslöt, utan den upptog endast en gammal bestämmelse.

Herr Lyth: Då jag icke förut yttrat mig i denna fråga, må det tillåtas mig att med några få ord angifva, hvarför jag inom Utskottet stält mig på majoritetens sida.

Jag har på senare tider sysselsatt mig med att studera den svenska bränvinslagstiftningens historia, hvilken nu är något öfver 400 år gammal. Jag har deri funnit de största vexlingar från den ena ytterligheten till den andra och erfarit, huruledes man gjort en gång de största inskränkningar i den enskildes sjelfbestämmelserätt i afseende på både tillverkning och försäljning af bränvin och kort dersefter kastat sig öfver till den motsatta ytterligheten, eller den största obegränsade frihet för den enskilde. Jag har deraf kommit till den åsigten, att det vid en sådan lagstiftning är farligt att gå för hastigt fram, både å den ena som den andra sidan, emedan ett allt för hastigt framlöpande i en viss rigtning, hur god och nyttig den än skulle kunna vara, framkallar en reaktion förr än man tänkt och kan leda till den största olycka just för nykterhetens sak, hvilken vi alla vilja befrämja. Tecken till en sådan reaktion i tänkesätten ha också börjat visa sig, och detta ej blott i de större städerna, utan äfven på landsbygden, der man här och hvar börjar tröttna ej blott vid dessa ständiga ändringar uti vår bränvinslagstiftning, utan äfven och ej minst vid den redan nog långt drifna inskränkningen uti den enskildes frihet och sjelfbestämmningsrätt. Jag hade tänkt att vi vid denna riksdag skulle hafva förskonats från nya uppslag och motioner i bränvinslagstiftningsväg, så mycket mer som förra Riksdagens beslut icke var annat än en kompromiss mellan olika meningar om sättet att bäst kunna befrämja nykterhetens sak. Så har emellertid icke varit förhållandet. Min åsigt är dock, att vi må hända göra rättast i att för detta år låta denna fråga hvila och först se huru fjolårets förordning kommer att taga sig ut i tillämpningen.

Detta är helt enkelt skälet, hvarför jag icke kunnat instämma hvarken i Herr Wretlinds eller Herr Gumælii motion. För egen del kan jag gerna göra det och äfven för den landsort, jag tillhör, ty vi hafva icke något behof af Konungens Befallningshafvandes rättighet

att medgifva utsträckning i detta fall och vi behöfva icke heller någon sådan undantagsbestämmelse, emedan vi vanligen icke hafva någon utskänkning på sön- och helgdagar. Men det råder naturligtvis olika förhållanden på olika ställen inom landet, och synnerligast är det de säregna lefnadsförhållandena i de större städerna, som göra att svårigheter uppstå på många ställen, hvilka endast af de administrativa myndigheterna böra och kunna afhjelpas.

*Angående
vilkoren för
försäljning
af brännvin
(Forts.)*

Jag har därför ansett och anser ännu, ty jag har icke af de skäl, som från motsidan blifvit anförda, kunnat rubbas i min öfvertygelse, att vi i närvarande stund må hända göra rättast i att låta denna motion hvila till ett kommande år, så att man åtminstone först får se något resultat af den lag vi i fjol stiftade.

Herr Nyström: Den siste ärade talaren, hvilken förklarade sig vara sviken i sin förhoppning om att han vid denna riksdag skulle blifva förskonad från nykterhetsdiskussioner, vill jag endast påminna om, hvad jag tog mig friheten yttra redan vid remissen af den Kongl. propositionen, eller att det icke är nykterhetsvännernas fel, att detta ämne nu blifvit så vidlyftigt behandladt, utan att det är regeringens proposition, som denna gång uppkallat oss och således hvarken var egen talträngdhet eller omstörtningsslusta.

Jag vidhåller mitt yrkande om afslag å Utskottets hemställan.

Herr Ekman: Jag skall blott bedja få påpeka, att, om Andra Kammaren i dag bifaller Herr Gumælii motion, kan man icke, såsom Herr Lyth antydde, säga, att den kastats från den ena sidan till den andra, utan den har endast helt enkelt uttalat sin mening om tolkningen af orden »särskilda omständigheter». Ty, såsom redan blifvit nämnt, fanns det väl ingen här i Kammaren förra året, som tänkte på, att man skulle tolka dessa ord på sådant sätt, som sedermera skett, och därför anser jag Kammaren nu vara i sin fulla rätt att tillkännagifva, huru den vill att dessa ord skola tolkas, genom att gifva en opinionsyttring derom.

Jag yrkar därför bifall till Herr Gumælii motion.

Herr Jonsson i Hof: Det skulle verkligen vara en egendomlig opinionsyttring, beträffande tolkningen af denna paragraf, att besluta en ändring i densamma. Det skulle tvärtom tyda på att paragrafen är otydlig och behöfver ändras och icke passar rätt i stycke med det öfriga.

Öfverläggningen var slutad. Efter upptagande af de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen, enligt dem, propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan, som på afslag derå och bifall i stället till den af Herr Gumælius i ämnet väckta motionen; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Som votering emellertid begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af en omröstningsproposition, lydande sålunda:

Andra Kammarens Prot. 1886. N:o 31.

Den, som godkänner hvad Bevillnings-Utskottet hemställt i tredje punkten af Utlåtandet N:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit den af Herr A. Gumælius i ämnet väckta motionen.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och utföll med 87 Ja mot 81 Nej; hvadan Kammaren alltså bifallit Utskottets hemställan.

Härefter åtskildes Kammarens ledamöter kl. 3 e. m.

In fide

A. E. J. Johansson.